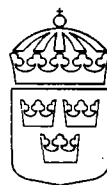

Försvarsutskottets betänkande

1989/90:FöU3

Arméns utveckling och totalförsvarets planeringssystem, m.m.

1989/90
FöU3

I betänkandet behandlas förslag som regeringen — efter föredragning av försvarsministern, statsrådet Roine Carlsson — har förelagt riksdagen i proposition 1989/90:9 om arméns utveckling och totalförsvarets planeringssystem, m.m. I betänkandet behandlas också 27 motioner som har väckts med anledning av propositionen.

Sammanfattning

I betänkandet tillstyrker utskottet regeringens förslag till riktlinjer för förändringar i arméns grundorganisation. Riktlinjerna innebär att de brigadproducerande regementena I 3/Fo 51 i Örebro, I 11/Fo 16/18 i Växjö och I 17 i Uddevalla läggs ned samt att P 6:s anläggning i Kristianstad avvecklas. Beträffande specialtrupperna innebär riktlinjerna att Lv 7 omlokaliseras till Boden, Ing 1 i Södertälje samlokaliseras med P 10/Fo 43 i Strängnäs. T 3 i Sollefteå och T 4 i Hässleholm läggs ned men en underhållsenhet bibehålls på dessa orter och ingår i myndigheterna I 21/Fo 23 resp. P 2. Vidare överförs en del av den utbildning som nu bedrivs vid Ing 3 i Boden till Sollefteå. Riktlinjerna medför även en omstrukturering av arméns skolorganisation.

I Kalmar, Västerås, Växjö och Örebro organiseras försvarsområdesmyndigheter för resp. län.

Mellersta militärområdets stab och ledningsenheterna för militärområdesförvaltningarna lokaliseras till Strängnäs.

I ett särskilt avsnitt behandlas arméns utbildning och förbandsomsättning. Utskottet godtar en utveckling som bl.a. innebär att grund- och repetitionsutbildningen differentieras ytterligare i förhållande till dagens system. Förbandsomsättningen görs mer flexibel än enligt nuvarande system.

Utskottet tillstyrker vidare regeringens förslag till två lagändringar. Det ena innebär att grundutbildningstiderna förlängs för vissa värnpliktiga inom kustartilleriet och förkortas till 7,5 månader för alla depåvärnpliktiga vid marinen och flygvapnet. Enligt det andra kan s.k. förlängt familjebidrag utgå även till värnpliktiga som omfattas av försök med förkortad grundutbildning.

Slutligen behandlas totalförsvarets planeringssystem i ett avsnitt.

25 reservationer och 3 särskilda yttranden har lämnats till betänkan-
det. Flera av reservationerna — m, fp, c, mp — vänder sig mot
förslagen rörande arméns grundorganisation och därmed förknippade
förbandsnedläggningar.

Propositionen

Regeringen har i propositionen föreslagit riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer som föredragande statsrådet har angett för
förändringar i arméns grundorganisation (avsnitt 4) och för operativ
ledning (avsnitt 5),

2. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1989:403) om ändring i
värnpliktslagen (1941:967),

3. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1989:402) om försök
med förkortad grundutbildning av värnpliktiga.

Vidare bereds riksdagen tillfälle att

4. ta del av vad föredragande statsrådet har anfört om arméns
utbildning och förbandsomsättning (avsnitt 3), personalkonsekvenser
(avsnitt 6), marinens och flygvapnets utbildning (avsnitt 8) och total-
försvarets planeringssystem (avsnitt 9).

Motionerna

1989/90:Fö1 av Stina Gustavsson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen
avslår förslaget om en nedläggning av Kronobergs regemente I 11.

1989/90:Fö2 av förste vice talman Ingegerd Troedsson m.fl. (m, fp, c)
vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att de nya myndigheterna MF M och VF M,
som till stora delar avses bygga på de i Enköping belägna myndigheter-
na MF Ö och VF Ö, förläggs till Enköping,

2. att riksdagen, om ovanstående yrkande ej skulle bifallas, beslutar
att frågan frikopplas från förslagen i övrigt och avgörandet överlämnas
till överbefälhavaren.

1989/90:Fö3 av Ingrid Andersson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen
beslutar att Mellersta militärområdets materielförvaltning och verk-
stadsförvaltning lokaliseras till Enköping.

1989/90:Fö4 av Håkan Strömberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen
avslår förslaget om nedläggning av Livregementets grenadjärer, I 3, i
Örebro.

1989/90:Fö5 av Kjell Nilsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen avslår
regeringens förslag om nedläggning av I 11 i Växjö.

1989/90:Fö6 av Helge Hagberg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behovet av en analys kring frågor om en ny arméorganisation byggd på mindre enheter spridda över hela landet.

1989/90:Fö7 av Jan Hyttring och Kjell Ericsson (båda c) vari yrkas att riksdagen med avslag på propositionen i denna del, beslutar att lokaliseringssort för ledningen för Mellersta militärområdets materieförvaltning och Mellersta militärområdets verkstadsförvaltning skall vara Karlstad.

1989/90:Fö8 av Gudrun Norberg och Lars Ernestam (båda fp) vari yrkas

1. att riksdagen i första hand avslår förslaget om nedläggning av I 3 i Örebro,
2. att riksdagen i andra hand, om yrkande 1 inte vinner riksdagens gehör, uppskjuter frågan om regementsnedläggningen till försvarsbeslutet 1991.

1989/90:Fö9 av Ylva Annerstedt (fp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår propositionen i de delar som gäller det militära centret Almnäs i Södertälje,
2. att riksdagen hos regeringen begär en analys av förslag om vilka ytterligare verksamheter som kan förläggas till Södertälje så att den moderna anläggningen utnyttjas till full kapacitet.

1989/90:Fö10 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om försöksverksamhet med utbildningstidens längd,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att förbandsproduktionen skall ske vid s.k. enbrigadregementen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om bevarandet av Närke-, Kronobergs-, Bohus- och Kristianstadbrigaden och därmed deras regementen I 3, I 11, I 17 och P 6,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om utvärdering och kostnadsberäkningar av samlokaliseringar,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att ej inrätta nya försvarsområdesmyndigheter i Växjö och Örebro för det fall riksdagen beslutar att bevara regementena I 11 resp. I 3,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om betydelsen av närbelägna regementen för frivilligorganisationernas verksamhet.

1989/90:Fö11 av Bengt Harding Olson (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samlokalisering av P 6 och A 3,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att beslut om T 4:s myndighetsstatus skall anstå till det slutliga ställningstagandet till den framtida milounderhållstjänstens organisation.

1989/90:Fö12 av Charlotte Branting och Ingrid Hasselström Nyvall (båda fp) vari yrkas att riksdagen avslår förslaget om en nedläggning av Kronobergs regemente I 11.

1989/90:Fö13 av Isa Halvarsson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att lokalisera de nya myndigheterna Mellersta militärområdets materieförvaltning och Mellersta militärområdets verkstadsförvaltning till Karlstad.

1989/90:Fö14 av Sigge Godin (fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att nedre Norrlands militärområdes utbildningsvolym skall bibehållas,

2. att riksdagen beslutar att T 3 i Sollefteå skall behållas som egen utbildningsmyndighet,

3. att riksdagen begär att regeringen skyndsamt skall komma med förslag till lokalisering av luftvärnsutbildning till nedre Norrlands militärområde,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anføres beträffande Sollefteå kommuns uppenbara risk för arbetsmarknads- och regionalpolitiska problem.

1989/90:Fö15 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på propositionen i den del den behandlar förändringar i arméns grundorganisation godkänner de riktlinjer för utveckling av det militära försvaret som angivits i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om direktrekrytering av värnpliktiga till civiltjänst,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning av värnpliktiga läkare,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att territorialförsvarsvärnpliktiga fortsättningsvis skall utbildas jämväl inom marinen och flygvapnet samt att marinen och flygvapnet parallellt med detta efter hand skall överta det organisatoriska ansvaret för territorialförsvarsförbanden inom de fast kustförvarade områdena, vid baser samt vid andra marin- eller flygvapenanläggningar.

1989/90:Fö16 av Lennart Nilsson m.fl. (s, m, fp, c, vpk, mp) vari yrkas att riksdagen avslår förslaget om en nedläggning av I 17 i avvaktan på 1991 års försvarsbeslut.

1989/90:Fö17 av Inger Schörling m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att armén skall ges en grundorganisation som kan möta även icke-militära hot,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en allmän värtjänst bör införas för både män och kvinnor,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att miljövärnsförband skall inrättas vid sju regementen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Livregementets grenadjärer i Örebro skall få i uppdrag att utveckla metoder för och utbilda i civilmotstånd,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en styrka för internationell räddningstjänst skall upprättas vid Kronobergs regemente,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att samtliga kärnkraftverk skall tilldelas stående skyddsstyrkor,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att samtliga specialtruppslagsregementen skall avvecklas med undantag av ett pansarregemente i Skåne,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett truppslagscentrum skall inrättas för vardera luftvärn, artilleri, ingenjörstjänst, underhållstjänst och signaltjänst,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att två truppslagscentra skall inrättas för jägartjänst,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett truppslagscentrum för underhållstjänst (trängcentrum) skall inrättas i varje militärområde (fem stycken),

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att pansartrupperna skall begränsas till en brigad i Skåne och en bataljon i Strängnäs,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att samtliga stridsskolor skall avvecklas och att verksamheten skall överföras till resp. truppslagscentrum,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att arméns officershögskolor skall sammanföras till en skola i Karlstad med specialkurser vid resp. truppslagscentrum,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att arméns uppgift gentemot en fientlig invasion skall vara: möta, hejda, svälta ut.

1989/90:Fö18 av Eva Björne och Martin Olsson (m, c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att frågan om arméns fredsorganisation skall uppskjutas till år 1991,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att T 3 även framgent skall utgöra ett regemente som produktionsleds av militärbefälhavaren i Milo NN vid en eventuell flyttning av T 3 till I 21.

1989/90:Fö19 av Anders Svärd och Karl-Erik Persson (c, vpk) vari yrkas att riksdagen avslår förslaget om nedläggning av landskapsregementet I 3 i Örebro.

1989/90:Fö20 av Wiggo Komstedt och Bo Lundgren (båda m) vari yrkas att riksdagen avslår proposition 1989/90:9 såvitt avser nedläggning av Norrlands trängregemente (T 3) och Skånska trängregementet (T 4).

1989/90:Fö21 av Margareta Hemmingsson (s) vari yrkas

1989/90:FöU3

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att experimentet med 5 månaders utbildning bör utvärderas innan planeringsförutsättningarna fastställs,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att hela 5-månadersutbildningen bör innehålla utbildning.

1989/90:Fö22 av Göthe Knutson och Gullan Lindblad (båda m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att staben för Mellersta militärområdet skall förläggas till Karlstad,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att materieförvaltningen (ledningen) och verkstadsförvaltningen (ledningen) skall förläggas till Karlstad.

1989/90:Fö23 av Gunhild Bolander m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen avslår proposition 1989/90:9 arméns utveckling och totalförsvarets planeringssystem m.m.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbandsomsättningssystemet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om grundutbildningens längd m.m.,

4. att riksdagen, med avslag på propositionen i denna del, beslutar att bevara landskapsregementena I 3 i Örebro, I 11 i Växjö och I 17 i Uddevalla,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om P 6:s i Kristianstad framtid,

6. att riksdagen, med avslag på propositionen i denna del, beslutar att inrätta försvarsområdesmyndigheter för Kalmar försvarsområde i Kalmar och för Västmanlands försvarsområde i Västerås,

7. att riksdagen, med avslag på propositionen i denna del, beslutar att lokalisera ledningen av Mellersta militärområdets materiel- och verkstadsförvaltning till Karlstad.

1989/90:Fö24 av Ingbritt Irhammar (c) vari yrkas

1. att riksdagen avslår förslaget om nedläggning av P 6:s anläggningar i Kristianstad,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om P 6:s myndighetsstatus,

3. att riksdagen, med avslag på propositionen i denna del, beslutar att trängregementenas myndighetsstatus och nuvarande lokaliseringsorter skall bibehållas.

1989/90:Fö25 av Anders G Högmark m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen avslår regeringens förslag om nedläggning av I 11 i Växjö.

1989/90:Fö26 av Torgny Larsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att minska de olägenheter som uppstår för värnpliktiga om I 17 läggs ned.

1. att riksdagen begär att regeringen skall inrätta ett parlamentariskt sammansatt organ med anledning av försöksverksamheten med förkortad grundutbildning av värnpliktiga,
2. att riksdagen beslutar att myndigheterna MB M, MF M (ledningen) och VF M (ledningen) skall lokaliseras till Karlstad.

Bakgrund

Riksdagen beslutade i samband med 1987 års försvarsbeslut (prop. 1986/87:95, FöU 11, rskr. 310) att ytterligare underlag rörande arméns utveckling borde tas fram och redovisas under 1988, för riksdagsbeslut 1989.

I mars 1987 fick överbefälhavaren av regeringen i uppdrag att genomföra kompletterande utredningar rörande arméns långsiktiga utveckling, främst utbildningssystem och fredsorganisation, utvecklingen av den operativa ledningen och produktionssystemet inom försvarsmakten samt konsekvenserna härav för marinen, flygvapnet och de s.k. huvudprogram 5-myndigheterna.

Överbefälhavaren redovisade sitt uppdrag i september 1988 genom att för regeringen framlägga resultatet av ett omfattande utredningsarbete, försvarsmaktsutredningen 1988 (FU 88).

Sedan försvarsministern i december 1988 tillkallat en ny försvarskommitté, 1988 års försvarskommitté (FK 88), fick denna till uppgift att i ett första skede granska av överbefälhavaren i FU 88 lämnade förslag samt, med redovisning den 15 juni 1989, överväga och lämna förslag rörande frågor om dels arméns freds- och grundorganisation, utbildningssystem, m.m., dels totalförsvarets planeringssystem.

I juni 1989 redovisade FK 88 resultatet av sina överväganden i ett delbetänkande om arméns utveckling och försvarets planeringssystem (SOU 1989:46). Kommitténs förslag har utan remissbehandling legat till grund för regeringens förslag i proposition 1989/90:9.

Utskottet har under beredningen av nämnda proposition och väckta motioner inhämtat synpunkter från statssekreteraren i försvarsdepartementet, överbefälhavaren och chefen för armén. Utskottet har också tagit emot uppvaktningar av företrädare för myndigheter och personalorganisationer m.fl. som berörs av förslagen i propositionen. De uppvaktande har framfört kritiska synpunkter på regeringens förslag rörande arméns grundorganisation, bl.a. såsom talesmän för starka lokala opinioner, och samstämmigt förordat en senareläggning av beslutet.

Utskottet behandlar inledningsvis några motionsyrkanden som tar upp vissa övergripande frågor. Det gäller dels yrkande 1 i centerpartiets kommittémotion Fö23 om avslag på propositionen i dess helhet, dels en rad förslag i miljöpartiet de grönas partimotion Fö17 som syftar till grundläggande förändringar av försvarsmaktens uppgifter och organisation.

Som motiv till det i motion Fö23 framförda förslaget om *avslag på propositionen* hänvisas till det enligt motionärerna bristfälliga underlaget för regeringens förslag. 1988 års försvarskommitté borde enligt deras mening ha fått i uppdrag att först bedöma krigsorganisationens behov utifrån en grundläggande säkerhetspolitisk bedömning av situationen i vår omvärld innan den tog ställning till hur arméns grundorganisation borde utformas. De pekar på att centerpartiet såväl inför kommitténs tillsättande som under kommittéarbetet har framfört denna anmärkning mot utredningsarbetets uppläggning. Motionärerna vänder sig också mot att försvarskommitténs delbetänkande inte varit föremål för remissbehandling. Det är, framhåller de, utomordentligt ovanligt att riksdagen har att behandla förslag som varit föremål för offentlig utredning men inte remissbehandlats. Riksdagen har, anser de, rätt och skyldighet att ställa krav på ett fullgott underlag före riksdagens beslut.

Utskottet vill inledningsvis peka på att några av de frågor som behandlas i propositionen saknar samband med det i motionen kritiserade utredningsarbetet. Detta gäller t.ex. den föreslagna ändringen av lagen (1989:402) om försök med förkortad grundutbildning av värnpliktiga. Detsamma är fallet med vissa av de i propositionen behandlade frågorna rörande marinens och flygvapnets utbildning. I motion Fö23 framförs inte heller någon erinran mot vad försvarsministern på grundval av försvarskommitténs översyn har anfört om planeringssystemet. Motionärernas invändningar synes främst gälla regeringens begäran om riksdagens godkännande av de förändringar i arméns grundorganisation som redovisas i propositionen. Utskottet har inte heller i övrigt funnit skäl att avvisa hela regeringsförslaget. Riksdagen bör därför inte bifalla yrkande 1 i motion Fö23. Till frågan om avslag på vissa delar av propositionen, bl.a. rörande arméns grundorganisation, återkommer utskottet i det följande.

Mot bakgrund av en hotbild där miljöförstörelsen intar en framskjuten plats föreslår miljöpartiet de gröna i sin partimotion Fö17 genomgripande *förändringar av arméns uppgifter och organisation*. De ser värnpliktsarmén och välorganiserade regementen inte bara som en resurs för invasionsförsvaret utan också som en tillgång i kampen mot den hotande miljöförstörelsen och den stora sårbarheten på olika områden. Den allmänna värnplikten för män föreslår motionärerna omvandlad till en allmän värtjänst (samhällstjänst) för både män och kvinnor med uppgift att inte bara värna gränserna med vapen utan även människor och natur. Motionärerna skissar mot denna bakgrund regementsvis en i vissa avseenden helt ny arméorganisation.

Utskottet anser det inte vara möjligt att inom ramen för beredningen av den nu aktuella propositionen ta ställning till förslagen i miljöpartiet de grönas partimotion Fö17. Dessa syftar till en grundläggande förändring av försvarsmaktens uppgifter med utgångspunkt i en hotbild som delvis är sammansatt av andra komponenter än de som ligger till grund för den gällande säkerhetspolitiken. Enligt utskottets mening är de i motionen väckta förslagen av sådan karaktär att de måste övervägas i ett annat och vidare sammanhang, t.ex. inom ramen för det utredningsarbete som föregår ett försvarsbeslut. Motion Fö17 bör därför avslås av riksdagen.

Arméns utbildning och förbandsomsättning

I detta avsnitt behandlar utskottet vad föredragande statsrådet har anfört om arméns utbildning och förbandsomsättning (s. 10–19). Vidare behandlas motionerna 1989/90:Fö10 yrkande 1 (m), Fö15 yrkandena 2 och 3 (fp), Fö21 (s), Fö23 yrkandena 2 och 3 (c) samt Fö27 yrkande 1 (vpk).

Föredragande statsrådet

Försvarsministern framhåller inledningsvis att allmän värnplikt även fortsättningsvis bör utgöra grunden för försvarsmaktens personalförsörjning. Härigenom ges det militära försvaret en fast folklig förankring. Värnpliktstjänstgöringen indelas i grundtjänstgöring och fortsättningstjänstgöring. Huvudsyftet med grund- och repetitionsutbildningen skall vara att skapa och vidmakthålla krigsförband, fastslår försvarsministern. Beredskapstjänstgöring är dock en nödvändig del av denna utbildning. Försvarsministern redovisar vidare överbefälhavarens förslag till förändringar av målen för olika förbandstyper.

Försvarsministern behandlar därefter *utbildnings- och förbandsomsättningsystemet*. Enligt hans mening bör förbandsomsättningen göras mer flexibel än i nuvarande system så att förbandens förmåga att lösa krigsuppgifterna och de lokala produktionsförutsättningarna i högre grad än för närvarande blir styrande när förbanden skall omsättas. De främsta skälen för försvarsministerns bedömning är att överföringen av personal från fältförbanden till territorialförsvaret i dagens system sker efter ett givet antal år. Emellertid bör det i högre grad vara den värnpliktiges förmåga som skall styra omsättningstidpunkten. Krigsförbandscheferna skall dessutom ges större ansvar för utvecklingen av sina förband. Strävan är vidare att grundutbilda i hela bataljoner, främst vad gäller infanteri- och norrlandsbrigadernas skyttebataljoner. Ett system med kort förbandsomsättning kräver enligt försvarsministern mer resurser än ett system med en längre omsättningstid.

Beträffande *grundutbildningen* är det försvarsministerns bedömning att denna bör differentieras ytterligare i förhållande till dagens system. Värnpliktiga bör grundrekryteras och direktutbildas för vissa territorialförsvarsförband. För brigaderna och de grundrekryterade stödför-

banden anger försvarsministern oförändrade grundutbildningstider med en kortaste tid om 7,5 månader. Ett antal värnpliktiga kan grundrekryteras och direktutbildas för territorialförsvarsförbanden. Försvarsministern bedömer att grundutbildningen för vissa av dessa förband bör kunna genomföras på en kortaste tid av ca 5 månader för meniga, 7,5 månader för gruppchefer samt 12 månader för plutonchefer. Försök pågår med förkortad grundutbildning, varför försvarsministern avser att återkomma i denna fråga. Försvarsministern anser vidare att förråds- och verkstadsorganisationen kan förbättras, främst genom att värnpliktiga grundrekryteras. Försök bör genomföras innan utbildningstiden bestäms. Dessa försök kan genomföras utan ändringar i värnpliktslagstiftningen.

Angående *den årliga värnpliktskontingenten* uppger försvarsministern att den s.k. värnpliktspuckeln i dag uppgår till ca 40 000 värnpliktiga. Den önskvärda balansen i det s. k. kvarståendeläget kan uppnås först i början på 2000-talet. Detta är dock enligt försvarsministern, en avsevärd förbättring jämfört med tidigare. Om 5 månaders grundutbildning införs för vissa, ökar det antal värnpliktiga som årligen kan utbildas, vilket skulle medföra att kvarståendeläget förbättras.

Försvarsministern tar även upp frågan om *utbildningsalternativ* för grundutbildningen. Enligt honom finns det ett behov av tre utbildningsalternativ. De främsta skälen till detta är kraven på förbandsutbildning i rätt miljö och behovet av övningstrupp till skolor.

Beträffande *utbildning av värnpliktiga läkare* i den militära sjukvårdsorganisationen är det försvarsministerns bedömning att dessa bör göra sin grundutbildning i en följd och vara befälsuttagna. Kompletterande militärmedicinsk utbildning ges efter genomförda medicinska studier. Detta ryms inom nuvarande lagstiftning. De främsta skälen för försvarsministerns bedömning är att den nuvarande utbildningen inte ger tillräckliga allmänmilitära kunskaper och medför otillräcklig ledarskapsutbildning.

Enligt försvarsministern bör omfattningen och frekvensen av *repetitionsutbildningen* differentieras i förhållande till nuvarande system. Repetitionsutbildningen har, anser han, under senare år urholkats på ett icke acceptabelt sätt. Genom en differentiering blir det möjligt att uppnå förbättringar.

Försvarsministern anför att *beredskap* bör upprätthållas främst genom att ianspråkta sådana värnpliktiga som grundutbildas för territorialförsvarsförband. Mot bakgrund av den korta utbildningstiden för fältförbanden med deras viktiga uppgifter bör man så långt möjligt undvika att ta i anspråk värnpliktiga som utbildas för dessa, anser försvarsministern. Frågan om en eventuellt ökad beredskap med luftvärnsförband samt frågan om utbildning av territorialförsvarsförband inom Kalix försvarsområde (Fo 67) bör bli föremål för ytterligare prövning.

Utskottet har i olika sammanhang understrukit det värdefulla i att vårt militära försvar är grundat på principen om allmän värnplikt för män. Inte minst gäller detta, såsom försvarsministern inledningsvis påpekar, dess betydelse för försvarsmaktens personalförsörjning. För att denna personalresurs skall tillvaratas på ett effektivt sätt ställs stora krav på värnpliktsutbildningen. Målet bör vara, såsom anges i propositionen, att ge de värnpliktiga den utbildning som krävs för att de skall kunna lösa uppgifter i försvarsmaktens krigsorganisation och för att i fred och under neutralitet kunna bidra till att upprätthålla beredskapen.

Utifrån denna grundinställning övergår utskottet till att behandla yrkande 2 i folkpartiets partimotion Fö15 där motionärerna föreslår en *direktrekrytering av värnpliktiga även till civilförsvaret*. Dessa skulle, enligt motionärerna, kunna ges utbildning vid den nya totalförsvarets skyddsskola eller vid räddningsverkets skolor, för krigsplacering inom civilförsvaret. En sådan åtgärd innebär en angelägen föryngring och kvalitetsförstärkning av civilförsvaret och skulle bidra till en snabbare avveckling av kvarståendeläget beträffande värnpliktiga, anser folkpartiet.

Utskottet har tidigare behandlat och avstyrkt motionsyrkanden från folkpartiet rörande direktrekrytering av värnpliktiga till civilförsvaret i syfte att föryngra civilförsvarets organisation (FöU 1985/86:8 s. 35). Utskottet ansåg då att frågan borde behandlas i det utredningsarbete som pågick inför 1987 års försvarsbeslut. Totalförsvarets personalförsörjning kom sedan att behandlas i försvarsbeslutet år 1987. Riksdagen lämnade därvid utan erinran föredragande statsrådets uppfattning att civilförsvarets personalförsörjning borde inriktas på att föryngra organisationen. Vidare godtas att bl.a. vapenfria tjänstepliktiga i ökad omfattning borde utbildas och krigsplaceras inom bl.a. civilförsvaret på befattningar som kräver längre utbildning, exempelvis personal inom området skydd mot ABC-stridsmedel.

Utskottet konstaterar att motion Fö15 yrkande 2, i och för sig ligger i linje med det i 1987 års försvarsbeslut dokumenterade behovet av föryngring av civilförsvaret samtidigt som det innebär en inte oväsentlig förändring av de grundläggande principerna för totalförsvarets personalförsörjning enligt detta beslut. Utskottet anser dock att det finns skäl att överväga olika åtgärder som kan bidra till en reducering av den icke önskvärda delen av kvarståendeläget för värnpliktiga, varav en direktrekrytering av värnpliktiga till civilförsvaret kan vara en. Enligt utskottets mening bör dessa frågor sättas in i ett större sammanhang och ges en samlad bedömning i ett säkerhets- och försvarspolitiskt perspektiv. Detta bör enligt utskottets mening göras av den nu arbetande försvarskommittén. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen detta till känna.

Beträffande *förbandsomsätningssystemet* redovisar centerpartiet i sin kommittémotion Fö23 yrkande 2, en positiv inställning till en kortare förbandsomsätningstid. Bl.a. anser motionärerna att fältförbandens kvalitet och stridsförmåga skulle höjas med ett sådant system. Enligt

deras mening har emellertid frågan om omsättningstidens längd inte belysts på ett tillfredsställande sätt. De beräkningar som presenteras har, framhåller de, haft betydande skillnader i utfallet, varför det inte går att i dag av dem dra några säkra slutsatser. Frågan bör därför, menar motionärerna, ges en noggrann genomlysning och prövas i 1991 års försvarsbeslut.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att en kort förbandsomsättningstid har flera fördelar. Utskottet konstaterar emellertid att föredragande statsrådet i likhet med försvarskommittén anser att en kort förbandsomsättning är mer resurskrävande än ett system med en längre omsättningsperiod, bl.a. genom att ett större antal värnpliktiga skulle behöva ges minst 7,5 månaders grundutbildning. Vidare medför en kort förbandsomsättningstid ökade övnings- och underhållskostnader samt ett större befälsbehov för att klara den ökade utbildning som följer av ett sådant system. En kort förbandsomsättningsperiod skulle vidare, generellt tillämpad, medföra en ökad förslitning på brigadernas materiel, eftersom denna skulle behöva utnyttjas i utbildningen med tätare intervall. Speciellt gäller detta för de mekaniserade förbanden. Såsom försvarsministern anför medger ett system med en långsammare förbandsomsättning, upp till tio–tolv år, också att två brigader kan utbildas vid ett och samma regemente. Utskottet delar sålunda försvarsministerns uppfattning att det utöver ekonomiska skäl också finns en rad andra motiv som talar för att man inte generellt bör tillämpa principen med kort förbandsomsättning. Riksdagen föreslås därför avslå motion Fö23 yrkande 2 (c).

Fyra motioner tar upp frågan om *försök med förkortad grundutbildning*.

Moderata samlingspartiet framför i sin partimotion Fö10 yrkande 1, vissa farhågor rörande försvarsministerns förordande av att 5 månaders grundutbildning får ligga till grund för planeringen av territorialförsvarsförbandens utbildning. Detta kan enligt motionärerna tolkas som att den förkortade utbildningen nu permanentas. De anser att försöksverksamheten, såsom angavs i riksdagens beslut, skall genomföras under två år, varefter den utvärderas.

Även i motion Fö21 yrkande 1 (s), anføres att försöken med utbildningstidens längd måste utvärderas innan de kan läggas till grund för planeringen.

I centerpartiets kommittémotion Fö23 yrkande 3, avvisas uppfattningen att grundutbildningen skall differentieras ytterligare. Motionärerna anser att det inte finns något underlag som motiverar en förändrad principiell inställning till grundutbildningens omfattning eller längd. Ett minimikrav är, anser de, att nu pågående försöksverksamhet noggrant utvärderas.

Utskottet vill inledningsvis peka på att riksdagen, när den nyligen behandlade frågan om förkortad grundutbildning (1988/89:FöU14), inte hade någon erinran mot att en sådan försöksverksamhet genomfördes i avvaktan på nästa försvarsbeslut. Försöksresultaten kommer, erfar utskottet, att lämnas till försvarskommittén inför dess slutliga ställningstagande i denna fråga. Med hänsyn till den framförhållning

som planeringsmässigt erfordras inför t.ex. inskrivning och uttagning av värnpliktiga förordar försvarsministern att 5 månaders grundutbildning för territorialförsvarförband får ligga till grund för den fortsatta planeringen av dessa förband.

Utskottet har, med hänvisning till vad som sålunda inhämtats, ingen erinran mot vad föredragande statsrådet anfört om förkortad grundutbildning av värnpliktiga. Utskottets ställningstagande innebär att riksdagen bör avslå motionerna Fö10 yrkande 1 (m), Fö21 yrkande 1 (s) och Fö23 yrkande 3 (c).

Motion Fö21, yrkande 2 (s), tar upp frågan om *en förkortad grundutbildnings innehåll*. Motionären bedömer att grundutbildningstiden för territorialförsvarförband i realiteten kommer att bli kortare än 5 månader, eftersom dessa avses användas till beredskapsuppgifter. För att slå vakt om utbildningsinnehållet anser hon att den i försöket fastlagda 5-månaderstjänstgöringen uteslutande bör innehålla utbildning.

Utskottet anser att det är viktigt för upprätthållandet av vår beredskap att ett antal förband under grundutbildning kan vara disponibla för olika beredskapsuppgifter. Dessa bör, såsom försvarsministern framhåller, i första hand åläggas försvarsområdesförband inom ramen för den tillämpade utbildningen under den senare delen av grundutbildningen. Enligt utskottet förutsätter detta en rationell och effektiv utbildning som medger att beredskapstjänstgöring kan integreras i utbildningen på ett lämpligt sätt. Utskottet utgår ifrån att detta beaktas vid det slutliga ställningstagandet om grundutbildningstidens längd. Motion Fö21 yrkande 2 (s), bör därför avslås av riksdagen.

Vänsterpartiet kommunisternas partimotion Fö27 yrkande 1, gäller *uppföljning av försöken med förkortad grundutbildning*. I motionen uppmärksammas den ökande differentieringen av grundutbildningens längd. Även om en differentiering till viss del måste anses nödvändig, finns enligt motionärerna en gräns för hur långt denna kan drivas. En skillnad på 10 månader mellan längsta och kortaste grundutbildning medför svårigheter att kompensera dem som går igenom den längre utbildningen. Motionärerna anser att kraven från samhällets sida på den enskilde måste uppfattas som rättvisa. De föreslår därför att riksdagen begär att regeringen skall inrätta ett parlamentariskt sammansatt organ för att kontinuerligt följa försöksverksamheten med förkortad grundutbildning av värnpliktiga.

Utskottet erinrar om att den nu arbetande försvarskommittén, som bl.a. har att ta ställning till resultat och erfarenheter från försöken med förkortad utbildning, är parlamentariskt sammansatt. Därmed är enligt utskottets uppfattning motionens syfte att skapa en parlamentarisk insyn i försöksverksamheten tillgodosett. Motion Fö27 yrkande 1 (vpk), bör därför avslås.

Utbildningen av värnpliktiga läkare tas upp i ett yrkande i folkpartiets partimotion Fö15 (yrkande 3). Motionärerna betonar att det är utomordentligt angeläget att sjukvården kan utnyttja personalen så effektivt som möjligt efter beredskap. Fördelningen av sjukvårdspersonal mellan militär och civil sjukvård måste ägnas stor uppmärksamhet.

Bara det antal läkare som oundgängligen behövs inom den militära sjukvårdsorganisationen bör få undantas från civil sjukvård vid mobilisering, anser man. Motionärerna kan mot denna bakgrund godta att läkare för försvarsmakten väljs ut bland befälsuttagna värnpliktiga som genomgått grundutbildning. Folkpartiet anser dock att möjligheten till delad utbildning bör finnas kvar i den mån inte behovet täcks den första vägen.

Utskottet har tidigare i flera sammanhang behandlat frågor rörande hälso- och sjukvården i krig och därvid betonat dess utomordentligt stora betydelse för totalförsvaret som helhet. Utskottet vill därför, i likhet med motionen, peka på betydelsen av att läkare och övrig sjukvårdspersonal krigsplaceras och utnyttjas inom totalförsvaret på ett så effektivt sätt som möjligt.

Utbildningen av värnpliktiga läkare sker i dag på två olika sätt. De värnpliktiga som vid inskrivningen uppger att de avser utbilda sig till läkare tas ut till en tjänstgöring som innebär grundutbildning uppdelad på tre eller flera tjänstgöringsperioder under pågående civilmedicinsk utbildning. Huvuddelen, ca 75 %, av de värnpliktiga läkarna för krigsorganisationen tas ut efter genomförd civilmedicinsk utbildning. Dessa har dessförinnan genomfört "ordinarie" grundutbildning. Kompletterande militärmedicinsk utbildning ges vid försvarets sjukvårdshögskola.

Utskottet kan konstatera att försvarskommittén och föredragande statsrådet redovisat flera negativa effekter av dagens system. Som en fördel kan emellertid anföras den höga grad av flexibilitet som systemet innebär.

Det av försvarsministern redovisade nya systemet för utbildning medför att uttagningen av värnpliktiga läkare sker efter genomförd militär grundutbildning som befälsuttagen värnpliktig och genomförda medicinska studier.

Utskottet förutsätter att berörda myndigheter följer och utvärderar det nya systemet för utbildning av värnpliktiga läkare samt noga överväger alla möjligheter att säkerställa totalförsvarets behov av läkare i krigsorganisationen. Mot denna bakgrund anser utskottet att riksdagen inte bör göra något uttalande i enlighet med vad som föreslås i folkpartimotionen Fö15, yrkande 3.

Utskottet har inget att erinra mot vad försvarsministern i övrigt har anfört om arméns utbildning och förbandsomsättning.

Arméns grundorganisation

Under denna rubrik behandlar utskottet regeringens förslag om förändringar i arméns grundorganisation (s. 19—34) uppdelat i delavsnitt. Vidare behandlas motionerna 1989/90:Fö1 (c), Fö4 (s), Fö5 (s), Fö6 (s), Fö8 (fp), Fö9 (fp), Fö10 yrkandena 2—6 (m), Fö11 (fp), Fö12 (fp), Fö14 (fp), Fö15 yrkande 1 (fp), Fö16 (s, m, fp, c, vpk, mp), Fö18 (m, c), Fö19 (c, vpk), Fö20 (m), Fö23 yrkandena 4—6 (c), Fö24 (c) och Fö25 (m).

Övergripande ställningstaganden

Utskottet behandlar inledningsvis tre motionsyrkanden som gäller övergripande ställningstaganden rörande de i propositionen föreslagna riktlinjerna för förändringarna i arméns grundorganisation. Två (Fö15 yrkande 1 och Fö18 yrkande 1), rör behandlingen av propositionens förslag till förändringar av arméns grundorganisation i dess helhet. I en tredje motion (Fö6) föreslås att försvarskommittén genomför en analys av den framtida försvarsorganisationen.

I motion Fö18 yrkande 1 (m, c), föreslår motionärerna att riksdagen beslutar att *frågan om arméns grundorganisation skall uppskjutas till år 1991* och då behandlas i det planerade försvarsbeslutet. Som motiv härför pekar motionärerna på att regeringen föreslår en genomgripande förändring av arméns fredsorganisation innan beslut fattats om försvarsmaktens övergripande målsättning och ställning tagits till hur krigsorganisationen skall se ut. De anser att arbetsgången borde vara att först utreda det säkerhetspolitiska läget och därefter totalförsvarets och därmed försvarsmaktens uppgifter, målsättning och storlek.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att det i 1987 års försvarsbeslut konstaterades att underlaget rörande fredsorganisationens utveckling inom armén var otillräckligt och därför skyndsamt måste tas fram för ett riksdagsbeslut under år 1989. Det nu behandlade regeringsförslaget rörande arméns grundorganisation har sin grund i detta riksdagens ställningstagande och bör sålunda ses som en senarelagd del av 1987 års försvarsbeslut. Utskottet anser mot denna bakgrund att det är angeläget att riksdagen snarast tar ställning i denna organisationsfråga, bl.a. för att därigenom åstadkomma bättre förutsättningar för främst arméns utbildning samt till en förbättrad balans mellan uppgifter och resurser. Utskottet vill i detta sammanhang hänvisa till de beräkningsgrunder som föredragande statsrådet har redovisat i propositionen (s. 32–34). Av denna redovisning framgår bl.a. att kostnadsreduceringar föranledda av de föreslagna strukturförändringarna i arméns grundorganisation uppgår till ca 4,3 miljarder kronor under perioden 1991/92–2011/12. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion Fö18 yrkande 1 (m, c).

I motion Fö15 yrkande 1, hemställer folkpartiet att riksdagen avslår regeringens förslag om förändringar i arméns grundorganisation och godkänner i motionen redovisade *riktlinjer* för utveckling av det militära försvaret. Grundtanken i riktlinjerna är att vårt land i första hand bör satsa på förband och system som tidigt och uthålligt kan ge stor effekt. Folkpartiets syn på hur försvarsmakten bör utvecklas in i nästa sekel överensstämmer i stort med den som överbefälhavaren redovisar i den nyligen framlagda perspektivplanen. Denna innebär bl.a. en annan avvägning mellan numerär och kvalitet till förmån för kvaliteten. Motionärerna framhåller det som oroväckande att driftkostnaderna ligger dramatiskt högre än vad som angavs av myndigheterna inför 1987 års försvarsbeslut. Man anser därför att försvaret måste tillföras

ytterligare resurser och att behovet av rationaliseringar och effektiviseringar i driften nu blir större än vad man tidigare räknat med. Folkpartiet anser vidare liksom överbefälhavaren att den moderniserade fältarmén bör innefatta omkring 20 brigader med tillräcklig kvalitet och fler mekaniserade förband än i dag. För att uppnå detta mål krävs enligt folkpartiet en ökad differentiering av utbildningstiderna och ytterligare omstruktureringar inom armén. De redovisade bristerna i arméns nuvarande förband visar också enligt motionärerna att det är helt nödvändigt med ekonomiska förstärkningar om de övriga reformerna skall bli trovärdiga. Motionärerna är vidare kritiska mot att regeringen inte redovisar sin syn på vilket antal brigader som skall ingå i en framtida krigsorganisation och inte heller anger en rimlig kvalitet för krigsförbanden. Med folkpartiets utgångspunkt finns enligt motionärerna inte behov av att djupare penetrera eller att nu ta ställning till vilka förband som bör behållas eftersom regeringen bara till en begränsad del godtar överbefälhavarens sammanhängande förslag i FU 88 (försvarsmaktsutredningen).

Utskottet konstaterar att motion Fö15 (fp) redovisar en positiv inställning till en strukturomvandling av arméns grundorganisation. Man vill i detta avseende gå ett steg längre än vad regeringen föreslår. Bl.a. anser motionärerna att försök bör genomföras med en kortaste utbildningstid om 2,5 månader. Utskottet vill beträffande denna uppfattning erinra om sin behandling av frågan om förkortad grundutbildning i det föregående. Därav framgår att det för närvarande pågår försök med 5 månaders grundutbildning för ett begränsat antal värnpliktiga i syfte att ta fram underlag för en framtida inriktning i 1991 års försvarsbeslut. Utskottet anser att riksdagen inte bör godkänna en inriktning som ändrar förutsättningarna för dessa försök.

När det gäller det av motionärerna påtalade behovet av resursförstärkning vill utskottet peka på att riksdagen nyligen efter förslag från regeringen har beslutat om särskilda resursförstärkningar till det militära försvaret (1988/89:FÖU14, rskr. 294). Behovet av att i framtiden tillföra resurser för att höja krigsförbandens kvalitet utreds för närvarande av 1988 års försvarskommitté. Mot denna bakgrund kan utskottet inte heller stödja motionärerna på denna punkt.

Motion Fö15 yrkande 1, om avslag på regeringens förslag rörande arméns grundorganisation — med ett samtidigt godkännande av vissa i motionen angivna riktlinjer — bör sålunda inte bifallas av riksdagen.

I motion Fö6 (s) föreslår motionären att försvarskommittén får i uppdrag att genomföra en förutsättningslös *analys* av en framtida organisation. Denna skulle bygga på mindre enheter, klarare profil och renodlade resultatenheter med såväl verksamhetsansvar som ekonomiskt ansvar.

Utskottet anser att både överbefälhavaren och försvarskommittén noga analyserat förutsättningarna för och ingående behandlat inriktningen av bl.a. utvecklingen av arméns grundorganisation. Kommittén arbetar, erfar utskottet, för närvarande bl.a. med att föreslå inriktning

och omfattning av den framtida försvarsorganisationen. Enligt utskottets mening bör därför riksdagen inte uttala sig i enlighet med motionens förslag. Motion Fö6 bör avslås.

Brigadproducerande regementen

Försvarsministern anger (s. 19–24) riktlinjer för förändringar beträffande de brigadproducerande regementena inom armén. Hans förslag överensstämmer i princip med försvarskommitténs förslag. Försvarsministerns förslag innebär att följande regementen läggs ned:

- Livregementets grenadjärer (I 3/Fo 51) i Örebro,
  - Kronobergs regemente (I 11/Fo 16/18) i Växjö och
  - Bohusläns regemente (I 17) i Uddevalla.
- Dessutom föreslås att P 6:s anläggning i Kristianstad avvecklas.

Förslagen om nedläggning medför att försvarsområdesmyndigheter bör bildas i Örebro och Växjö.

De överväganden som försvarsministern gör sker mot bakgrund av kravet på handlingsfrihet vad avser såväl antal som typ av brigader. Dessutom anser han liksom försvarskommittén att alla möjligheter till besparingar måste tas till vara. Försvarsministern redovisar därefter ett omfattande uteslutningsresonemang som mynnar ut i det förslag som redovisats ovan.

Ett stort antal motionsyrkanden rör de nyss nämnda regementena.

Motionerna Fö4 (s), Fö8 (fp), Fö10 yrkande 3 (m), Fö19 (c, vpk) och Fö23 yrkande 4 (c), innehåller yrkanden om avslag på eller uppskov med beslut om nedläggning av I 3/Fo 51.

Motionerna Fö1 (c), Fö5 (s), Fö10 yrkande 3 (m), Fö12 (fp), Fö23 yrkande 4 (c) och Fö25 (m) syftar samtliga till avslag på regeringens förslag om nedläggning av I 11/Fo 16/18.

Motionerna Fö10 yrkande 3 (m), Fö16 (s, m, fp, c, vpk, mp) och Fö23 yrkande 4 (c), innehåller förslag mot nedläggning av I 17.

Motion Fö24 yrkande 1 (c), innebär att förslaget om nedläggning av P 6 avslås. Motionären anser vidare i yrkande 2, att P 6 skall ha kvar sin myndighetsstatus. Även i motion Fö23 yrkande 5 (c), anser motionärerna att det är angeläget att bevara förbandets självständiga myndighetsstatus. De anser emellertid att det är rimligt att frågan om en avveckling av P 6:s anläggningar underställs riksdagen för beslut. I motionerna Fö10 yrkande 3 (m) och Fö11 yrkande 1 (fp) godtas förslaget om avveckling av P 6:s anläggning för att genom samlokalisering uppnå effektiviseringar och besparingar. Motionärerna anser dock samtidigt att P 6 skall bevara sin ställning som regemente.

Utskottet har vid sina överväganden rörande nedläggning av vissa brigadproducerande regementen haft vissa grundläggande utgångspunkter. Vid val av de brigadproducerande regementen som bör läggas ned har utskottet fäst stor vikt vid möjligheterna att på ett rationellt, effektivt och kostnadsbesparande sätt utbilda och vidmakthålla krigsförband. Utskottet har dessutom tagit stor hänsyn till behovet av

samträning och samövning för brigaderna. Vidare har utskottet sökt väga in dels operativa krav, dels miljökrav i utbildningen. Varje förband behandlas i det följande för sig.

Beträffande *I 3/Fo 51* har utskottets överväganden lett till uppfattningen att riksdagen bör godkänna propositionens riktlinjer beträffande nedläggning av detta förband. Detta innebär att riksdagen bör avslå motionerna Fö4 (s), Fö8 (fp), Fö10 yrkande 3 (m) i denna del, Fö19 (c, vpk) och Fö23 yrkande 4 i nu behandlad del.

Utskottet har på motsvarande sätt vid en sammanvägning av de i propositionen och motionerna framförda motiven för och emot en nedläggning av *I 11/Fo 16/18* funnit att övervägande skäl talar för att detta regemente bör läggas ned. Därav följer att motionerna Fö1 (c), Fö5 (c), Fö10 yrkande 3 (m) i här berörd del, Fö12 (fp) och Fö23 yrkande 4 till den del det rör *I 11*, samt Fö25 (m) bör avslås av riksdagen.

I sina slutliga överväganden i fråga om de brigadproducerande regementenas inriktning har utskottet funnit att även *I 17* bör läggas ned. Därmed bör motion Fö10 yrkande 3 i nu berörd del (m), Fö16 (s, m, fp, c, vpk, mp) och Fö23 yrkande 4 (c) såvitt nu är i fråga, inte bifallas.

Beträffande *P 6* har utskottet funnit att riksdagen bör godkänna föreslagna riktlinjer i fråga om en avveckling av förbandets anläggning i Kristianstad. Vidare förordar utskottet, i enlighet med försvarsministern, att om det i samband med nästa försvarsbeslut bedöms att Kristianstadsbrigaden skall bevaras, så bör *P 6* och *A 3* samlokaliseras i Norra Åsum. Riksdagen bör därför avslå motionerna Fö10 yrkande 3 (m) i denna del, Fö11 yrkande 1 (fp), Fö23 yrkande 5 (c) och Fö24 yrkandena 1 och 2 (c).

Utskottet övergår till att avslutningsvis behandla två yrkanden i moderata samlingspartiets motion Fö10 (yrkandena 2 och 6). Enligt motionärernas uppfattning (yrkande 2) bör förbandsproduktionen ske vid *enbrigadregementen*. Ett sådant system underlättar bl.a., enligt deras mening, en integrering av specialtrupperna med utbildningen av brigadens övriga delar. Vidare pekar motionärerna på att förutsättningarna för frivilligverksamheten kommer att radikalt förändras (yrkande 6). De anser att konsekvenserna för denna verksamhet inte har beaktats tillräckligt i propositionen.

Utskottet erinrar om att intill riksdagens beslut (1988/89:FöU14, rskr. 294) om avveckling av de äldre infanteribrigaderna (IB 66), så utbildades 8 av brigaderna vid s.k. dubbelbrigadregementen. Utskottet anser att möjligheterna till utbildning av flera brigader vid samma regemente bör kunna tillvaratas vid de regementen där förutsättningarna finns. Det kan inte anses lämpligt att nu besluta om principen "ett regemente en brigad" och därigenom föregripa försvarskommitténs arbete och det kommande försvarsbeslutet. Motion Fö10 yrkande 2 (m), bör därför avslås.

Beträffande *frivilligverksamheten* har utskottet anledning att betona dess betydelse för det svenska totalförsvarets trovärdighet och förmåga. Insatserna av frivilliga utgör ett bidrag till det svenska försvarets

folkliga förankring som inte kan överskattas, och det är därför angeläget med en väl fungerande frivilligverksamhet. Utskottet konstaterar att de nu föreslagna förbandsnedläggningarna kommer att ändra villkoren för frivilligförsvaret i de berörda länen. Utskottet utgår ifrån att behovet av stöd till detta kommer att tillgodoses av berörda myndigheter vid den förestående omstruktureringen av brigadmyndigheterna. Något uttalande av riksdagen enligt Fö10 yrkande 6 (m) erfordras därför inte.

Specialtruppslag

Försvarsministern anger (s. 24—27) riktlinjer för förändringar beträffande arméns specialtruppslag. Hans förslag överensstämmer i huvudsak med vad försvarskommittén har förordat. Riktlinjerna innebär

- för luftvärnet att Luleå luftvärnsregemente (Lv 7) omlokaliseras till Boden
- för ingenjörtrupperna att Svea ingenjörregemente (Ing 1) i Södertälje flyttas till Strängnäs och där samlokaliseras med Södermanlands regemente (P 10/Fo 43) samt att Västernorrlands regemente (I 21/Fo 23) i Sollefteå tar över en del av den utbildning som nu bedrivs vid Bodens ingenjörregemente (Ing 3)
- för trängtrupperna att Norrlands trängregemente (T 3) i Sollefteå och Skånska trängregementet (T 4) i Hässleholm läggs ned samt att I 21/Fo 23 och något av arméförbanden i Boden resp. Skånska dragonregementet (P 2) i Hässleholm tar över delar av den utbildning som nu bedrivs vid T 3 och T 4.

Till grund för förslagen redovisar försvarsministern sin principiella syn på specialtruppslagens lokalisering i landet. Utbildningen av krigsorganisationens stödförband bör enligt hans mening spridas till fler regioner än i nuläget. Försvarsministern kommenterar utbildningen inom varje truppslag och tar sedan upp frågan huruvida de förband inom specialtruppslagen som berörs av organisationsändringar skall fortsätta att vara självständiga myndigheter när ändringarna har genomförts. Endast i fråga om berörda trängförband anser han det möjligt att redan nu ta ställning för en nedläggning och till att föra över utbildningsansvaret till andra myndigheter.

Enligt försvarsministern bör frågan om arméns hela myndighetsstruktur (organisation, ledningsförhållanden m.m.) prövas inom ramen för den fortsatta utvecklingen av produktionsledningssystemet. Han betonar att bl.a. hans ställningstagande i fråga om specialtruppslagens myndighetsställning inte får ses som definitivt.

Moderata samlingspartiet har i motion Fö10 ett yrkande att riksdagen skall uttala sig beträffande samlokalisering av förband. Enligt motionen bör redan gjorda samlokaliseringar utvärderas noga. Eftersom de ofta kräver betydande investeringar bör de verkliga kapitalkostnaderna beräknas för olika alternativ.

Utskottet anser att samlokalisering av militär verksamhet kan komma i fråga både för att ta vara på besparingsmöjligheter och som led i en strävan att effektivisera verksamheter. Ofta finns båda dessa motiv.

Investeringar är många gånger nödvändiga för att genomföra ändringar. Kostnaderna för investeringar m.m. i samband med omlokalisering av värnpliktsutbildning och annan militär verksamhet bör självfallet beräknas på bästa tänkbara underlag och med beaktande av gjorda erfarenheter.

Utskottet har inte någon invändning mot att kostnaderna beräknas med samma metoder som vid tidigare förändringar i grundorganisationen. Något uttalande av riksdagen med anledning av det nu aktuella motionsyrkandet vill utskottet inte tillstyrka.

Beträffande utbildningen inom luftvärnet yrkas i motion Fö14 (fp) att riksdagen skall efterlysa förslag av regeringen om lokalisering av luftvärnsutbildning i Nedre Norrlands militärområde. Motionären hänvisar till att överbefälhavaren förordade sådan lokalisering i försvarsmaktsutredning 1988 och att såväl försvarskommittén som försvarsmministern har uttalat att luftvärnsutbildningen har en lämplig spridning till olika regioner utom när det gäller nedre Norrland. Försvarskommittén avser att i sitt slutbetänkande åter aktualisera frågan om att lokalisera luftvärnsutbildning till nedre Norrland.

Utskottet konstaterar att 1988 års försvarskommitté bl.a. har att pröva behovet av ytterligare luftvärnsrobotförband i krigsorganisationen. Beroende på senare beslut i denna fråga kan det bli aktuellt att av beredskapsskäl bedriva luftvärnsutbildning även inom Nedre Norrlands militärområde. Frågan torde komma upp i samband med nästa långsiktiga försvarsbeslut. Motionsyrkandet bör inte bifallas.

Förslaget att flytta Ing 1 till Strängnäs bör avslås, hävdas i motion Fö9 (fp). Den moderna anläggningen i Almnäs, Södertälje, föreslås i stället tillföras ytterligare verksamheter så att den utnyttjas till full kapacitet. Motionären hänvisar till

- att Ing 1:s anläggning vid invigningen 1970 betecknades som en av de mest påkostade utbildningsanstalterna i hela världen
- att Ing 1:s nuvarande lokalisering har stor betydelse för försvaret av Stockholm
- att en flyttning av förbandet får svåra personalkonsekvenser samt
- att de ekonomiska kalkylerna för omflyttningen är osäkra och diskutabla.

Operativa skäl och beredskapsskäl talar för att allsidigt sammansatta förband kan mobilisera i varje militärområde. I detta syfte planeras överföring av viss ingenjörutbildning från Östra militärområdet (Ing 1) till Nedre Norrlands militärområde. Utbildningsvolymen minskar härigenom vid Ing 1. Det är mot den bakgrunden försvarskommittén har funnit det försvarsekonomiskt lönsamt att samlokalisera Ing 1 med P 10 i Strängnäs. Till skillnad från motionären godtar *utskottet* denna inriktning. Motionen bör avslås.

Beträffande T 3 i Sollefteå finns yrkanden i fyra motioner. I Fö14 (fp) hävdas att utbildningsvolymen i Nedre Norrlands militärområde bör behållas och att — i konsekvens därmed — T 3 bör bevaras som egen myndighet, med samma utbildningsnumerär som nu. Motionären förutser många olösta problem om T 3 läggs ned. Även i motionerna Fö20 (m) och Fö24 (c) finns yrkanden som innebär att förändringar

nu inte skall ske i fråga om T 3. Härvid anförs bl.a. att beslut om underhållstjänstens grundorganisation bör anstå till dess man tagit slutlig ställning till dess framtida krigsorganisation. Vidare hävdas att trängregementena har en nyckelposition och att det är angeläget att slå vakt om deras självständighet. I motion Fö18 (m, c) yrkas att T 3 skall förbli ett regemente. Motionärerna pekar på nedre Norrlands betydelse för försvaret av övre Norrland och hänvisar till att chefen för armén förordat att T 3 bör förbli ett regemente.

När det gäller T 4 i Hässleholm yrkas i motioner dels att riksdagen inte skall godkänna någon förändring — Fö20 (m) och Fö24 (c) — dels att T 4 skall förbli ett regemente om det samlokaliseras med P 2 — Fö11 (fp). I sistnämnda motion pekas på svårigheter att inom samma organisation leda vitt skilda verksamheter. Eventuell ekonomisk besparing vinnns enligt motionären till priset av flera stora nackdelar.

Utskottet har inte några invändningar mot den i propositionen angivna inriktningen av underhållsfunktionen. Samtidigt har utskottet förståelse för att man på flera håll önskar bevara T 3 och T 4 som självständiga utbildningsmyndigheter. Mot detta talar emellertid att underhållsfunktionen omstruktureras med beredskapssyftet att tillämpa krigsorganisationens ledningsstruktur även i grundorganisationen.

Bakom brigader och försvarsområdesgrupper med egna underhållsresurser avses i varje militärområde under militärbefälhavaren finnas en underhållsledning (milounderhållsregemente). I syfte att säkerställa tidigt understöd vid ett krigsutbrott skall denna bygga på fredstida verksamhet vid militärområdets båda förvaltningsledningar och vid försvarsområdesförband. Etappregementsstaberna utgår. En allsidig och kvalificerad underhållsutbildning organiseras i varje militärområde. Utbildningen av vissa underhållsförband för brigaderna överförs till brigadregementena.

De planerade åtgärderna avses stärka brigadchefernas ansvar men också ge militärbefälhavaren möjlighet att samordna utbildningen av underhållsförband för militärområdet. Åtgärderna medför överföring av utbildningsansvar inom och mellan militärområden.

Mot denna bakgrund anser *utskottet* att riksdagen bör godta de föreslagna riktlinjerna såvitt gäller T 3 och T 4. Riksdagen bör avslå ifrågavarande motionsyrkanden.

Utskottet har inte något att erinra mot vad försvarsministern i övrigt har anfört om specialtruppslagen.

Skolor m.m.

Försvarsministern anger (s. 28—31) riktlinjer för förändringar beträffande skolor inom armén, m.m. Hans förslag överensstämmer i princip med vad försvarskommittén har förordat. Riktlinjerna innebär att truppslagscenter bildas genom att truppslagsinspektörerna med truppslagsavdelningar i arméstaben slås samman med arméns strids- och skjutskolor samt övriga truppslagsskolor. Berörda skolor läggs ned.

Följande orter berörs av nedläggning:

- Halmstad (infanteriets officershögskola)
- Umeå (infanteriets och kavalleriets officershögskola)
- Skövde (pansartruppernas stridsskola)
- Älvdalen (artilleriskjutskolan)
- Stockholm (artilleri- och ingenjörshögskolan)
- Göteborg (luftvärnets officershögskola och tekniska skola)
- Södertälje (fältarbetskolan)
- Skövde (arméns underhållsskola)
- Strängnäs (arméns motorskola)
- Enköping (arméns stabs- och sambandsskola).
- Nya truppslagscenter lokaliseras till
- Motala (Kvarn) för infanteriet och kavalleriet
- Skövde för pansar- och trängtrupperna
- Kristinehamn för artilleriet
- Norrtälje för luftvärnet
- Eksjö för ingenjörtrupperna
- Enköping för signaltrupperna.

En ny stridsskola för norrlandsförband bör enligt försvarsministern organiseras i Umeå. Skolan avses i första hand för befälsutbildning.

Försvarets FN-skola, som nu utgör en enhet vid Ing 1, omlokaliseras till Upplands-Bro (Kungsängen) och slås samman med FN-avdelningen hos chefen för armén (arméstaben) till ett FN-center på I 1/Fo 44:s område.

Utskottet har inte funnit anledning att invända mot vad försvarsministern har anfört i denna del. Riksdagen bör godkänna de föreslagna riktlinjerna för förändringar beträffande arméns skolor m.m.

Försvarsområdesmyndigheter

Regeringen föreslår att försvarsområdesmyndigheter organiseras för Kalmar försvarsområde i Kalmar, för Västmanlands försvarsområde i Västerås, för Kronobergs försvarsområde i Växjö och för Örebro försvarsområde i Örebro.

Utskottet erinrar om att principen ett län—ett försvarsområde lades fast i 1987 års försvarsbeslut. Vidare konstaterar utskottet beträffande försvarsområdesmyndigheter i Kalmar och Västerås att försvarsministern nu anser att möjligheterna till bemanning har förbättrats. Utskottets ställningstagande i det föregående att myndigheterna I 3/Fo 51 och I 11/Fo 16/18 bör läggas ned innebär att försvarsområdesmyndigheter bör bildas i Örebro och Växjö.

Utskottet föreslår mot bakgrund av det ovan anförda att riksdagen godkänner regeringens förslag till organisation och lokalisering av vissa försvarsområdesmyndigheter.

Utskottets ställningstagande i det föregående innebär vidare att riksdagen bör avslå motionerna Fö10 yrkande 5 (m), vari yrkas att riksdagen beslutar att ej inrätta nya försvarsområdesmyndigheter i Växjö och Örebro för det fall riksdagen beslutar att bevara regementena I 11 resp. I 3 samt Fö23 yrkande 6 (c), vari yrkas att riksdagen med

avslag på propositionen i denna del beslutar att inrätta försvarsområdesmyndigheter för Kalmar försvarsområde i Kalmar och för Västmanlands försvarsområde i Västerås.

Regionalpolitiska konsekvenser

Enligt försvarsministern kommer propositionsförslagen endast i ett fåtal fall att medföra regional- och arbetsmarknadspolitiska problem av någon mera betydande omfattning. Han bedömer att de beräknade sysselsättningseffekterna av förslagen inte är av sådan storlek att det är påkallat med särskilda regionalpolitiska insatser.

Motion Fö14 (fp) tar upp risken för arbetsmarknads- och regionalpolitiska problem i Sollefteå. Om T 3 inte bevaras som egen myndighet med samma utbildningsnumerär som nu bör riksdagen enligt motionären uppdra åt regeringen att kompensera kommunen genom lokalisering dit av annan verksamhet.

Utskottet konstaterar att den militära verksamheten ändras i Sollefteå. Enligt riksdagens tidigare beslut att avveckla äldre infanteribrigader kommer utbildningsvolymen att minska vid I 21/Fo 23. De nu aktuella förändringarna i arméns grundorganisation innebär bl.a. att en del av nuvarande utbildning vid T 3 flyttas från Sollefteå. Till skillnad från överbefälhavarens och försvarskommitténs förslag blir viss sjukvårdsutbildning kvar där. En del av den nuvarande utbildningen av ingenjörförband flyttas till Sollefteå. Nettoresultatet blir en minskning av värnpliktsutbildningen i Sollefteå.

Sollefteå kommun är av berörda kommuner den känsligaste från arbetsmarknadssynpunkt. Varje minskning av statlig eller annan verksamhet medför ökade problem. Utskottet förutsätter därför att regeringen uppmärksammat följer sysselsättningsutvecklingen och vid behov vidtar nödvändiga åtgärder. Något särskilt uttalande av riksdagen utöver vad utskottet anfört erfordras ej.

Övrigt

Utskottet har i det föregående förordat att riksdagen godkänner de riktlinjer som föredragande statsrådet i olika avseenden har angett rörande förändringar i arméns grundorganisation. Utskottet föreslår att riksdagen även i övrigt godkänner vad föredragande statsrådet har angett som riktlinjer.

Utskottet vill slutligen beröra bevarandet av de traditioner som är knutna till förbanden som föreslås läggas ned. På många håll framstår detta som en betydelsefull fråga, inte minst när det gäller traditionsrika bygderegementen med djup förankring i den bygd där de verkar. Mot denna bakgrund är det enligt utskottets mening angeläget att man eftersträvar lösningar som gör det möjligt att föra förbandens traditioner vidare med nära anknytning till den bygd där de hör hemma. Utskottet har erfarit att man i det arbete rörande traditionsfrågorna som för närvarande pågår inom försvarets traditionsnämnd kommer att beakta sådana synpunkter.

Under denna rubrik behandlar utskottet de riktlinjer för förändringar beträffande huvudprogrammet Operativ ledning som försvarsministern har angett (s. 34—35) och som regeringen har föreslagit riksdagen att godkänna. Vidare behandlas motionerna 1989/90:Fö2 (m, fp, c), Fö3 (s), Fö7 (c), Fö13 (fp), Fö22 (m), Fö23 yrkande 7 (c) och Fö27 yrkande 2 (vpk).

Föredragande statsrådet

Riksdagen (prop. 1988/89:80, FöU14, rskr. 294) har godkänt riktlinjer för en ny indelning i civil- och militärområden. Riktlinjerna innebär att Östra militärområdet och Bergslagens militärområde slås samman till Mellersta militärområdet och att motsvarande förändring görs beträffande civilområdena.

Försvarsministern uttalar att den nya indelningen bör gälla fr.o.m. den 1 juli 1991 och att motsvarande organisatoriska ändringar bör göras vid samma tidpunkt. Beträffande civilbefälhavarkansliet i Mellersta civilområdet avser han återkomma vid sin anmälan till 1990 års budgetproposition.

Med hänvisning till ledningsförhållandena och kostnadsaspekten bör den nya militärområdesstaben enligt försvarsministern lokaliseras till Strängnäs. Han anser vidare att ledningsenheterna för militärområdesförvaltningarna i Mellersta militärområdet bör samlokaliseras med militärområdesstaben.

Utskottet

Beträffande den nya *militärområdesstaben* finns två motionsyrkanden att staben i stället skall lokaliseras till *Karlstad*. Enligt vänsterpartiet kommunisternas motion Fö27 finns det goda erfarenheter av utlokaliseringar dit. En lokalisering till Karlstad kan enligt motionärerna ha militära fördelar om man ser på behovet av säker och uthållig ledning. I motion Fö22 (m) anges en rad faktorer som enligt motionärernas mening stöder alternativet Karlstad. De anser att Karlstad har ett lika centralt läge i det nya militärområdet som Strängnäs och är mer rekryteringsvänligt. Från beredskapssynpunkt betecknas Karlstad som säkrare än Strängnäs. Karlstadalternativet blir heller inte dyrare, menar de, och åberopar särskilt att militär personal i Karlstad pendlar till Stockholm i mindre omfattning än sådan personal i Strängnäs.

Utskottet konstaterar att de nuvarande militärområdesstaberna för Östra militärområdet och för Bergslagens militärområde är belägna i Strängnäs resp. Karlstad. Liksom överbefälhavaren och försvarskommittén anser försvarsministern att den nya militärområdesstaben för Mellersta militärområdet bör lokaliseras till Strängnäs. Även utskottet finner att övervägande skäl talar för en lokalisering till Strängnäs. Motionsyrkandena bör avslås.

Militärområdenas förvaltningar utgörs i varje militärområde av en materielförvaltning och en verkstadsförvaltning. Varje materielförvalt-

ning består av en ledningsdel och en förrådsdel, varje verkstadsförvaltning av en ledningsdel och en verkstadsdel. I förrådsdelen finns förråd på olika platser i militärområdet och detsamma gäller verkstadsdelens verkstäder.

Nuvarande Östra militärområdets båda förvaltningar har sina ledningsdelar belägna i Enköping medan förvaltningarna i Bergslagens militärområde har ledningsdelarna i Karlstad. På grundval av riksdagsbeslutet att bilda Mellersta militärområdet föreslår regeringen nu att av de fyra berörda militärområdesförvaltningarna bildas två nya: Mellersta militärområdets materieförvaltning (MF M) och Mellersta militärområdets verkstadsförvaltning (VF M). Ledningarna för båda föreslås lokaliserade till Strängnäs. Förslaget omfattar alltså inte förråd och verkstäder, med huvuddelen av förvaltningarnas personal, lokaler och övriga resurser. Ledningsdelarna för MF M och VF M kommer att bestå av sammanlagt 55–60 personer.

I två motioner yrkas att ifrågavarande ledningsenheter skall lokaliseras till *Enköping*. Kostnadsskäl och personalhänsyn åberopas till stöd för detta. I både Fö2 (m, fp, c) och Fö3 (s) hänvisar motionärerna till att överbefälhavaren i skrivelse till regeringen i maj 1989 förordade Enköping av funktionella och ekonomiska skäl.

En lokalisering av ledningsdelarna till *Karlstad* föreslås i fem motioner: Fö7 (c), Fö13 (fp), Fö22 yrkande 2 (m), Fö23 yrkande 7 (c) och Fö27 yrkande 2 (vpk). Operativa, personalpolitiska och regionalpolitiska skäl åberopas i motionerna. Beträffande den ekonomiska aspekten anförs (Fö7) att Karlstad och Strängnäs är jämförbara samt (Fö27) att de ekonomiska nackdelarna med alternativet Karlstad torde vara överkomliga och uppvägas av andra fördelar.

Utskottet vill till en början ta ställning för att förvaltningarnas ledningsdelar lokaliseras i närheten av militärområdesstaben. För detta talar särskilt de förändringar inom underhållsfunktionen som utskottet har berört tidigare. Alternativet Karlstad bör därför inte väljas.

I valet mellan Strängnäs och Enköping stannar utskottet för det alternativ som på lång sikt torde vara den bästa lösningen. Inriktningen bör vara att lokalisera ledningsenheterna till Strängnäs.

Utskottet har inte något att invända mot de riktlinjer i övrigt som försvarsministern har angett för förändringar beträffande operativ ledning.

Personalkonsekvenser

Utskottet tar under denna rubrik upp till behandling vad föredragande statsrådet i propositionen (s. 36–37) har anfört om personalkonsekvenser. I detta sammanhang behandlar utskottet också motion Fö26 (s) som syftar till åtgärder för att minska de olägenheter som motionären befarar kommer att uppstå för värnpliktiga om Bohusläns regemente (I 17) avvecklas.

Försvarsministern anser det vara väsentligt att sådana åtgärder vidtas som bidrar till att myndigheternas personalbehov tillgodoses samtidigt som personalens krav och önskemål i största möjliga utsträckning beaktas. Av betydelse i detta sammanhang är enligt försvarsministern ett principavtal den 15 juni 1989 om vissa förmåner för arbetstagare som berörs av eventuella beslut om omorganisation av försvarsmakten. Enligt detta avtal kan den som omstationeras och med sitt hushåll flyttar till den nya stationeringsorten under vissa förutsättningar få omlokaliseringstöd i form av ett engångsbelopp och ersättning för de faktiska flyttkostnaderna. Myndigheterna ges också möjlighet att vidta åtgärder för att medflyttande maka/make eller sambo skall kunna få arbete på den nya orten.

De organisationsförändringar som föreslås i den nu behandlade propositionen kommer att på ett eller annat sätt beröra all personal inom armén. Direkt berörda är de anställda vid de myndigheter som är föremål för de föreslagna omstruktureringarna. Dessa har i en redovisning av försvarets personalnämnd uppgivits uppgå till ca 1 600 militära och ca 1 100 civila.

Försvarsministern konstaterar vidare att utöver de föreslagna förändringarna av grundorganisationen har även förändringar i utbildningssystemet och det nya ledningssystemet m.m. konsekvenser för de anställda.

Utskottet

Utskottet anser nu liksom i samband med tidigare organisationsförändringar att det är mycket angeläget att åtgärder vidtas för att minska olägenheterna för den personal som direkt berörs av organisationsförändringar. Försvarsministern redovisar också en rad åtgärder som planeras i detta syfte. Ett nytt betydelsefullt instrument i detta sammanhang är, såsom försvarsministern framhåller, det principavtal som har slutits mellan berörda parter om förmåner till arbetstagare som berörs av omorganisationer inom försvarsmakten. Utskottet räknar med att tillämpningen av detta avtal och vidtagandet av andra i propositionen redovisade åtgärder kommer att underlätta lösandet av uppkomna personalproblem såväl när det gäller anställd som värnpliktig personal. Utskottet utgår också från att regering och berörda myndigheter noga följer utvecklingen och vidtar de ytterligare åtgärder som kan visa sig behövas för att klara de personalförsörjnings- och avvecklingsproblem som är förknippade med den föreslagna omstruktureringen. Utskottet vill också peka på försvarets personalnämnds viktiga roll i sammanhanget. Utskottet har ingen erinran mot vad föredragande statsrådet har anfört om personalkonsekvenser.

Utskottet tar i detta sammanhang upp motion Fö26 (s) till behandling. I motionen framhålls som angeläget att det vidtas åtgärder som motverkar att nedläggningen av 17 medför att värnpliktiga i västra Sverige får förlängda väntetider när det gäller fullgörandet av grundutbildningen (det s.k. kvarståendeläget).

Utskottet vill inledningsvis erinra om att det i det föregående har föreslagits att riksdagen som sin mening bl.a. bör uttala att försvarskommittén skall överväga olika åtgärder som kan bidra till en reducering av den icke önskvärda delen av kvarståendeläget för värnpliktiga. Utskottet vill vidare erinra om att, såsom också har framgått av redogörelsen i det föregående, försöksverksamheten med förkortad grundutbildning kommer att medföra att ett ökat antal värnpliktiga årligen kan utbildas. Mot denna bakgrund anser utskottet att riksdagen inte bör göra något uttalande om åtgärder av det slag som föreslås i motion Fö26 (s). Motionen bör inte bifallas av riksdagen.

Vissa utbildningsfrågor inom marinen och flygvapnet

Under denna rubrik behandlar utskottet regeringens förslag om ändringar i värnpliktslagen samt vad föredragande statsrådet i propositionen (s. 38—40) har anfört om marinens utbildningssystem, marinens utbildningskapacitet och flygvapnets utbildning av territorialförsvarsvärnpliktiga m.m. Vidare behandlas motion 1989/90:Fö15, yrkande 4 (fp).

Utskottet

På grundval av förslag från överbefälhavaren förordar försvarsministern att utbildningstiderna ändras för vissa kategorier värnpliktiga inom marinen och flygvapnet. Ett genomförande av förslagen kräver ändringar i 27 § 1 mom. värnpliktslagen. Utskottet har inte något att invända mot vad försvarsministern har anfört i denna del och tillstyrker att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1989:403) om ändring i värnpliktslagen (1941:967). Lagförslaget fogas till detta betänkande som bilaga I.

Försvarsministern föreslår också att viss utbildning av värnpliktiga för territorialförsvarsförband skall överföras från armén till marinen och flygvapnet. Överföringen gäller för marinen minst 500 värnpliktiga per år. Härigenom utnyttjas marinens utbildningskapacitet bättre. För flygvapnet gäller det utbildning av värnpliktiga vid värnförband ur armén vid flygbaser och stridsledningsanläggningar. Enligt försvarsministern bör flygvapnets myndigheter ta över ansvaret för utbildningen av dessa territorialförsvarsvärnpliktiga för att säkerställa att de får samträning och miljökunskap.

Utskottet ser positivt på den angivna överföringen av värnpliktsutbildning från armén till marinen och flygvapnet. Förändringen bör lämnas utan erinran av riksdagen.

I folkpartiets motion Fö15 yrkas att riksdagen skall uttala sig för att marinen och flygvapnet efter hand också bör ta över det organisatoriska ansvaret för territorialförsvarsförband vid dessa försvarsgrenars anläggningar. Enligt överbefälhavarens nyligen utfärdade planeringsdirek-

tiv skall myndigheterna förutsätta ett sådant övertagande. Utskottet anser att denna inriktning bör fullföljas. Åtgärden kräver inte något ställningstagande av riksdagen.

Vissa förmåner till värnpliktiga

Utskottet behandlar under denna rubrik det förslag till lag om ändring i lagen (1989:402) om försök med förkortad grundutbildning av värnpliktiga som regeringen har föreslagit riksdagen att anta.

Föredragande statsrådet

Försvarsministern erinrar om att värnpliktiga som får familjepenning eller bostadsbidrag under grundutbildning enligt 16 § familjebidragslagen (1978:520) åtnjuter dessa bidrag ytterligare 30 dagar efter uttryckningen om tjänstgöringen har pågått minst 180 dagar.

Försvarsministern anser att motsvarande bestämmelser bör gälla värnpliktiga som omfattas av försöken med förkortad grundutbildning. Han förordar därför att denna kategori värnpliktiga vid uttryckningen får förlängt familjebidrag i 30 dagar om tjänstgöringen har pågått minst 135 dagar i följd.

Utskottet

Utskottet anser det vara naturligt att även värnpliktiga som omfattas av försöken med förkortad utbildning under vissa förutsättningar får uppbära familjebidrag och bostadsbidrag 30 dagar efter uttryckningen. Därför bör, såsom föreslås i propositionen, lagen om försök med förkortad utbildning ändras så att 16 § familjebidragslagen med viss anpassning blir tillämplig även på värnpliktig som deltar i dessa försök. Riksdagen bör sålunda anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring av lagen (1989:402) om försök med förkortad grundutbildning. Lagförslaget är fogat till detta betänkande som bilaga 2.

Granskning av planeringssystemet

I detta avsnitt behandlar utskottet vad föredragande statsrådet i propositionen (s. 30—44) har anfört om totalförsvarets planeringssystem. Något motionsyrkande finns inte i denna del.

Bakgrund

1988 års försvarskommitté har haft i uppgift att tidigt i sitt arbete granska totalförsvarets planeringssystem. Den skulle särskilt belysa de mekanismer som medförde att underlaget till 1987 års försvarsbeslut var så bristfälligt, främst för det militära försvaret. Enligt direktiven

borde kommittén utifrån sin analys lämna förslag till förändringar i planeringssystemets utformning och även föreslå andra åtgärder för att öka säkerheten och stabiliteten i planeringen.

Försvarskommitténs granskning av planeringssystemet redovisas i dess första delbetänkande (SOU 1989:46). Endast förhållanden som har direkt betydelse för planering och styrning på statsmakternas nivå har behandlats. Å andra sidan har granskningen inte begränsats till de formella delarna i planeringssystemet utan även gällt förhållanden som organisation, ansvar, institutionella intressen och kompetens.

Föredragande statsrådet

Försvarsministern redovisar i propositionen hur försvarskommittén har diskuterat orsakerna till bristerna i försvarsplaneringen och återger (s. 41–42) tio punkter med förslag till åtgärder som kommittén har angett. Han förklarar sig i huvudsak instämma i dess bedömningar och förslag till åtgärder.

Enligt försvarsministern kräver kommitténs förslag till fortsatt utveckling av planeringssystemet inte några ställningstaganden eller beslut av riksdagen. Han anser att det bör vara en uppgift för regeringen att förbättra planeringen, främst genom att tydligare ange mål, klarlägga ansvar och lägga ökad vikt vid uppföljning och analys av i vilken utsträckning målen nåtts.

Utskottet

Utskottet har vid många tillfällen haft anledning att behandla försvarets planerings- och ekonomisystem (jfr FöU 1983/84:6). Även riksdagens revisorer har ägnat uppmärksamhet åt metoderna för totalförsvarets planering. Redan erfarenheterna från försvarsbesluten 1972 och 1977 ansågs motivera en ökad uppmärksamhet på faktorer som påverkar stabiliteten i försvarsplaneringen och därmed de långsiktiga planernas ekonomiska hållbarhet. Riksdagens roll i försvarsplaneringen har behandlats bl.a. i samband med 1987 års försvarsbeslut.

Utskottet har inte funnit något att invända mot vad försvarsministern har anfört. Det är angeläget att på alla nivåer vara tydlig i fråga om målen för totalförsvarets verksamhet. En effektiv målstyrning förutsätter att man i någon mening kan mäta måluppfyllelsen. Utvärdering och kontroll kan ge en lika styrande effekt som de fastställda målen.

När det gäller en förbättrad uppföljning av hur man har nått målen för totalförsvarets verksamhet vill utskottet påminna om att riksdagen genom utskottet kommer att särskilt följa viktiga problemkomplex (FöU 1986/87:11 s. 13–14, rskr. 310 och prop. 1987/88:100 bil. 6, FöU 11 s. 4–7, rskr. 346). Som ett led i detta avser utskottet att under det nu pågående riksmötet anordna en offentlig utskottsutfrågning om JAS-projektet.

Utskottet hemställer

Vissa övergripande frågor

1. beträffande *avslag på regeringens förslag i propositionen på grund av brister i underlaget*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö23 yrkande 1,

res. 1 (c)

2. beträffande *ny inriktning av arméns uppgifter och organisation*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö17,

res. 2 (mp)

Arméns utbildning och förbandsomsättning

3. beträffande *direktrekrytering av värnpliktiga till civilförsvaret*
att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Fö15 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

4. beträffande *förbandsomsättningssystemet*

att riksdagen med avslag på motion 1989/90:Fö23 yrkande 2 lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört,

res. 3 (m, c)

5. beträffande *försök med förkortad grundutbildning*

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Fö10 yrkande 1, 1989/90:Fö21 yrkande 1 och 1989/90:Fö23 yrkande 3 lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört,

res. 4 (m, c)

6. beträffande *en förkortad grundutbildnings innehåll*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö21 yrkande 2,

7. beträffande *uppföljning av försöken med förkortad grundutbildning*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö27 yrkande 1,

res. 5 (vpk)

8. beträffande *utbildningen av värnpliktiga läkare*

att riksdagen med avslag på motion 1989/90:Fö15 yrkande 3 lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört,

9. beträffande *arméns utbildning och förbandsomsättning i övrigt*

att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört,

Arméns grundorganisation

10. beträffande *uppskjutande av besluten rörande arméns grundorganisation*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö18 yrkande 1,

res. 6 (m, c)

res. 7 (mp)

11. beträffande *avslag på propositionens förslag om arméns grundorganisation och godkännande av vissa riktlinjer*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö15 yrkande 1,

res. 8 (fp)

12. beträffande *analys av en framtida arméorganisation*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö6,

res. 9 (m, c) – motiv.

13. beträffande *nedläggning av Livregementets grenadjärer I 3/Fo 51 i Örebro*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1989/90:Fö4, 1989/90:Fö8, 1989/90:Fö10 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Fö19 och 1989/90:Fö23 yrkande 4 i denna del godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

res. 10 (m, c) – villk. res. 6

res. 11 (mp) – villk. res. 7

14. beträffande *nedläggning av Kronobergs regemente I 11/Fo 16/18 i Växjö*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1989/90:Fö1, 1989/90:Fö5, 1989/90:Fö10 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Fö12, 1989/90:Fö23 yrkande 4 i denna del och 1989/90:Fö25 godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

res. 12 (m, c) – villk. res. 6

res. 13 (mp) – villk. res. 7

15. beträffande *nedläggning av Bohusläns regemente I 17 i Uddevalla*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1989/90:Fö10 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Fö16 och 1989/90:Fö23 yrkande 4 i denna del godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

res. 14 (m, c) – villk. res. 6

res. 15 (mp) – villk. res. 7

16. beträffande *avveckling av P 6 anläggningar i Kristianstad m.m.*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1989/90:Fö10 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Fö11 yrkande 1, 1989/90:Fö23 yrkande 5 och 1989/90:Fö24 yrkandena 1 och 2 godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

res. 16 (m, c) – villk. res. 6

17. beträffande *enbrigadregementen*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö10 yrkande 2,

res. 17 (m, c) – villk. res. 6

18. beträffande *konsekvenserna för frivilligverksamheten*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö10 yrkande 6,

19. beträffande *kostnadsberäkningar av samlökaliseringar*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1989/90:Fö10 yrkande 4 godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

res. 18 (m) – villk. res. 6

20. beträffande *lokalisering av luftvärnsutbildning i Nedre Norrlands militärområde*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1989/90:Fö14 yrkande 3 godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

21. beträffande *flytning av Svea ingenjörregemente till Strängnäs*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1989/90:Fö9 godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

res. 19 (mp) — villk. res. 7

22. beträffande *nedläggning av Norrlands trängregemente*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1989/90:Fö14 yrkandena 1 och 2, 1989/90:Fö18 yrkande 2, 1989/90:Fö20 i denna del och 1989/90:Fö24 yrkande 3 i denna del godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

res. 20 (mp) — res. 7

23. beträffande *nedläggning av Skånska trängregementet*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1989/90:Fö11 yrkande 2, 1989/90:Fö20 i denna del och 1989/90:Fö24 yrkande 3 i denna del godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

res. 20 (mp) — villk. res. 7

24. beträffande *arméns skolor m.m.*

att riksdagen godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

25. beträffande *vissa försvarsområdesmyndigheter*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1989/90:Fö10 yrkande 5 och 1989/90:Fö23 yrkande 6 godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

*res. 21 (m. c) — villk. 10
och 12*

*res. 22 (mp) — villk. res. 11
och 13*

26. beträffande *regionalpolitiska konsekvenser*

att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1989/90:Fö14 yrkande 4 godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

27. beträffande *riktlinjer för förändringar i arméns grundorganisation i övrigt*

att riksdagen godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

28. beträffande *lokalisering till Strängnäs av militärområdesstationen i Mellersta militärområdet*

att riksdagen med bifall till propositionen samt med avslag på motionerna 1989/90:Fö22 yrkande 1 och 1989/90:Fö27 yrkande 2 i denna del godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

res. 23 (vpk)

29. beträffande *lokalisering till Strängnäs av militärområdesförvaltningarnas ledningsenheter i Mellersta militärområdet*

att riksdagen med bifall till propositionen samt med avslag på motionerna 1989/90:Fö2, 1989/90:Fö3, 1989/90:Fö7, 1989/90:Fö13, 1989/90:Fö22 yrkande 2, 1989/90:Fö23 yrkande 7 och 1989/90:Fö27 yrkande 2 i denna del godkänner de riktlinjer för förändringar som föredragande statsrådet har angett,

res. 24 (vpk) – villk. res.

23

res. 25 (c)

Vissa utbildningsfrågor inom marinen och flygvapnet

30. beträffande *lag om ändring i lagen (1989:403) om ändring i värnpliktslagen (1941:967)*

att riksdagen antar regeringens förslag,

31. beträffande *vissa utbildningsfrågor inom marinen och flygvapnet i övrigt*

att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört,

32. beträffande det *organisatoriska ansvaret för vissa territorialförsvarsförband*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö15 yrkande 4,

33. beträffande *konsekvenser för värnpliktiga av nedläggningen av I 17*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fö26,

34. beträffande *personalkonsekvenser i övrigt*

att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört,

Vissa förmåner till värnpliktiga

35. beträffande *lag om ändring i lagen (1989:402) om försök med förkortad grundutbildning av värnpliktiga*

att riksdagen antar regeringens förslag,

Totalförsvarets planeringssystem

36. beträffande *totalförsvarets planeringssystem*

att riksdagen lämnar utan erinran vad föredragande statsrådet har anfört.

Stockholm den 28 november 1989

På försvarsutskottets vägnar

Arne Andersson

Närvarande: Arne Andersson i Ljung (m), Roland Brännström (s), Ingvar Björk (s), Iréne Vestlund (s), Kerstin Ekman (fp), Gunhild Bohlander (c), Göran Allmér (m), Christer Skoog (s), Sven Lundberg (s), Karin Wegestål (s), Ivar Virgin (m), Hans Lindblad (fp), Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c), Jan Jennehag (vpk), Britt Bohlin (s), Alf Egnerfors (s) och Inger Schörling (mp).

Kerstin Ekman (fp) och Hans Lindblad (fp) har inte deltagit i beslutet vid momenten 12–27 i utskottets hemställan.

Reservationer

1. Avslag på regeringens förslag i propositionen på grund av brister i underlaget (mom. 1)

Gunhild Bolander och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (båda c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 8 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "det följande" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner i likhet med motionärerna i centerpartiets kommittémotion Fö23 att förslagen i den nu behandlade propositionen vilar på ett bristfälligt underlag. Huvuddelen av de synpunkter och förslag som där framförs bygger på resultatet av första etappen av 1988 års försvarskommittés arbete. Centerpartiet har i olika sammanhang kritiserat att kommittén i detta utredningsarbete har haft att ta ställning till arméns grundorganisation utan att först ha övervägt krigsorganisationens behov utifrån en grundläggande säkerhetspolitisk bedömning. Det är också enligt utskottets uppfattning anmärkningsvärt att resultatet av detta utredningsarbete inte blivit remissbehandlat innan regeringen med detta som grund utarbetade sin proposition. Med hänvisning till det anförda anser utskottet att propositionen i sin helhet bör avslås av riksdagen.

dels att utskottets hemställan i moment 1 bort ha följande lydelse:

1. *beträffande avslag på regeringens förslag i propositionen på grund av brister i underlaget*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fö23 yrkande 1 avslår regeringens förslag i propositionen,

2. Ny inriktning av arméns uppgifter och organisation (mom. 2)

1989/90:FöU3

Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 9 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att den fortgående miljöförstörelsen, samhällets ökade sårbarhet och de politiska förändringarna i vår omvärld nu nått därhän att vi står inför en radikalt förändrad hotbild. Det är därför angeläget att armén ges en grundorganisation som är funktionell mot dessa skilda hotbilder och som tar fasta på en situation där hotbilden blir allt mindre militär. Regimentena skall, förutom att ge en beredskap inför framtida militära hot — som mycket väl kan utlösas av ekologiska katastrofer —, även kunna nyttiggöras för beredskap och aktioner mot miljökatastrofer och långsiktig miljöförstöring. Den organisation som föreslås av miljöpartiet de gröna innebär bl.a. att nuvarande landskapsregementen skall behållas med breddade uppgifter. Miljöpartiets förslag till organisation innebär också enligt utskottets mening en konkret möjlighet att långsiktigt behålla försvarets folkliga förankring. Totalförsvaret skall vara uppbyggt så att det är hela folkets angelägenhet.

Om den positiva tendensen till internationell nedrustning fortsätter kommer allt färre av våra värnpliktiga att behövas för vapentjänst. Däremot behövs alla för att värna om vårt samhälle, om människor och natur. Den i motion Fö17 föreslagna modellen med allmän värntjänst och miljövärn bör införas för både män och kvinnor. Stora delar av nuvarande militära resurser i form av kvalificerade lärare (officerare), organisationskompetens, kasernområden, fordon, övningsfält osv. kan användas för miljövärn och civilt försvar.

Arméns grundorganisation bör utformas enligt principen att varje försvarsområde utbildar de förband som behövs för området totalförsvar samt förband som är lätt flyttbara över landet. Försvarskommittén bör enligt utskottets mening genom tilläggsdirektiv ges i uppgift att särskilt utreda en arméorganisation med den inriktning som anges i motion Fö17.

dels att utskottets hemställan i moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *ny inriktning av arméns uppgifter och organisation*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Fö17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

3. Förbandsomsättningssystemet (mom. 4)

1989/90:FöU3

Arne Andersson i Ljung (m), Gunhild Bolander (c), Göran Allmér (m), Ivar Virgin (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 12 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "yrkande 2 (c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att en kort förbandsomsättningstid har flera fördelar som sammantaget överstiger de nackdelar, främst kostnadsökningar, som redovisats. Den främsta fördelen är naturligtvis de avsevärda effekttökningar i krigsorganisationen som en kort omsättningstid medför. Detta utan att stora investeringar erfordras. Både försvarskommitténs majoritet och försvarsministern anför just den ekonomiska aspekten som argument för att förkasta kort förbandsomsättning. Utskottet anser att även om en viss kostnadsökning kan förutses, har denna inte tidigare på ett relevant sätt ställts mot de påtagliga kvalitetsförbättringar och effekttökningar i krigsorganisationen som blir den naturliga följd. Utskottet anser att frågan om omsättningstidens längd inte har belysts på ett tillfredsställande sätt och att försvarskommittén i sitt fortsatta arbete bör ägna frågan särskilt intresse. Därvid bör de kvalitativa fördelarna med kortare förbandsomsättningstider beaktas. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen detta till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande förbandsomsättningssystemet

att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1989/90:Fö23 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

4. Försök med förkortad grundutbildning (mom. 5)

Arne Andersson i Ljung (m), Gunhild Bolander (c), Göran Allmér (m), Ivar Virgin (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 13 börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 3 (c)" bort ha följande lydelse:

Det är inte möjligt att förutse resultatet av dessa försök. Försöksresultaten kan visa att utbildningstiden behöver förlängas eller förändras på annat sätt. Om planeringsförutsättningar erfordras för myndigheterna borde även sådana grunder vägas in vid planeringen. I annat fall kan en ensidig planeringsgrund anses föregripa ett kommande beslut. Utskottet vill betona att försöksverksamhet inte i högre grad än vad som är oundgängligen nödvändigt läggs till grund för den fortsatta planeringen och instämmer därmed med motionärerna i motionerna Fö10 yrkande 1 (m), Fö21 yrkande 1 (s) och Fö23 yrkande 3 (c).

dels att utskottets hemställan i moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *försök med förkortad grundutbildning*
att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motionerna 1989/90:Fö10 yrkande 1, 1989/90:Fö21 yrkande 1 och 1989/90:Fö23 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

5. Uppföljning av försöken med förkortad grundutbildning (mom. 7)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 13 börjar med "*Utskottet* erinrar" och slutar med "därför avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet har funnit flera anledningar att ta fasta på vad motionärerna har anfört och anser att ett parlamentariskt organ snarast bör inrättas för att kontinuerligt följa försöken med förkortad grundutbildning. Försvarskommittén kan med hänsyn till sin huvuduppgift och till tiden begränsade uppdrag inte ägna denna fråga tillräcklig uppmärksamhet. Det nya organet bör naturligtvis hålla försvarskommittén nogga underrättad om sina iakttagelser.

dels att utskottets hemställan i moment 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *uppföljning av försöken med förkortad grundutbildning*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fö27 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

6. Uppskjutande av besluten rörande arméns grundorganisation (mom. 10)

Arne Andersson i Ljung (m), Gunhild Bolander (c), Göran Allmér (m), Ivar Virgin (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 15 börjar med "*Utskottet* vill" och slutar med "yrkande 1 (m, c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar inledningsvis att regeringens förslag innebär, som motionärerna i motion Fö18 påpekar, beslut om en genomgripande förändring av armén och detta innan riksdagen ges möjlighet att fatta beslut om försvarsmaktens uppgifter, målsättning och storlek. Risker är uppenbara att handlingsfriheten i det kommande försvarsbeslutet att välja en annan inriktning därigenom kommer att beskäras. Utskottet anser således, i enlighet med motion Fö18 yrkande 1 (m, c), att arbetsgången i stället bör vara att först klarlägga det säkerhetspolitiska läget och därefter lägga fast totalförsvarets och därmed försvarsmaktens uppgifter m.m. innan grundorganisationen kan dimensioneras och fastställas. Utskottet vill inför det fortsatta arbetet också framhålla att de av försvarsministern redovisade beräkningsgrunderna (s. 32—34) har många brister. Bl.a. har inte tillbörligt beaktats att de föreslagna

grundorganisationsförändringarna medför stora investeringar i närtid. Särskilt oroande finner utskottet det förhållandet vara att investeringar föranledda av omflyttningar också skall inrymmas inom befintlig ekonomisk ram. Detta kommer att medföra ytterligare begränsningar vad avser såväl materielinköp som förbandsproduktion under de närmaste fem åren. Beräkningsgrunderna kan därför inte utan vidare läggas till grund för det fortsatta arbetet. Vägledande bör i stället vara de synpunkter på de ekonomiska beräkningar som har anförts i moderata samlingspartiets motion Fö10 och centerpartiets kommittémotion Fö23 samt vad utskottet i övrigt har anført.

dels att utskottets hemställan i moment 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *uppskjutande av besluten rörande arméns grundorganisation*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fö18 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anført,

7. Uppskjutande av besluten rörande arméns grundorganisation (mom. 10)

Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 15 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 1 (m, c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det säkerhetspolitiska läget måste klarläggas innan ställning kan tas om det framtida totalförsvaret vad gäller försvarsuppgifter och dimension. Regeringens förslag innebär att arméns grundorganisation läggs fast innan riksdagen getts möjlighet att fatta beslut om säkerhetspolitiken. Med tanke på de senaste månadernas händelseutveckling i Europa framstår detta som orimligt. Handlingsfriheten för kommande försvarsbeslut får inte begränsas och utskottet anser därför, i enlighet med motion Fö18 yrkande 1, att besluten rörande arméns grundorganisation måste uppskjutas.

dels att utskottets hemställan i moment 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *uppskjutande av besluten rörande arméns grundorganisation*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fö18 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anført,

8. Avslag på propositionens förslag om arméns grundorganisation och godkännande av vissa riktlinjer (mom. 11)

Kerstin Ekman och Hans Lindblad (båda fp) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 16 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i den av folkpartiet i motion Fö15 redovisade grundsynen på försvarsmaktens utveckling. Utskottet anser att de för-

ändringar i arméns grundorganisation som nu erfordras bör utgå ifrån 1987 års försvarsbesluts inriktning med syfte att öka försvarets kvalitet och förmåga. För att nå detta mål är emellertid regeringens förslag inte tillräckliga. Det erfordras åtgärder av den omfattning som framgår av folkpartiets partimotion såsom bl.a. en ökad differentiering av utbildningstider och ytterligare omstrukturering inom armén. Eftersom det i dag finns stora brister i arméns nuvarande förband behövs det samtidigt ekonomisk förstärkning för att göra reformerna trovärdiga. Utskottet anser det därför inte möjligt eller ens lämpligt att nu ta ställning till enskildheter i regeringens förslag, som enbart tillgodoser ett begränsat behov av åtgärder. Regeringen bör därför snarast till riksdagen återkomma med kompletterande förslag i enlighet med de riktlinjer som framgår av motion Fö15, yrkande 1 (fp).

dels att utskottets hemställan i moment 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *avslag på propositionens förslag om arméns grundorganisation och godkännande av vissa riktlinjer*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fö15 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

9. Analys av en framtida arméorganisation (mom. 12)

Arne Andersson i Ljung (m), Gunhild Bolander (c), Göran Allmér (m), Ivar Virgin (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 16 börjar med "Utskottet anser" och på s. 17 slutar med "bör avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet har förståelse för motionärens förslag rörande behovet av en analys av möjligheterna till en framtida arméorganisation. Härmed är det angeläget att koncentration till storregementen vägs mot fördelen av mera "spridd" arméorganisation.

Som påtalas i motion 1989/90:Fö6 kan en koncentration av militär utbildning ofördelaktigt påverka den allmänna försvarsviljan i värnplikssystemet och frivilligorganisationernas förutsättningar. Kostnadsutvecklingens påverkan på svensk försvarsindustri bör vidare belysas i analysen. Inriktningen bör enligt utskottets mening i stort utgå från dagens organisation med nuvarande storlek på de brigadproducerande regementena.

dels att utskottets hemställan i moment 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *analys av en framtida arméorganisation*
att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Fö6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

10. Nedläggning av Livregementets grenadjärer I 3/Fo 51 i Örebro (mom. 13)

Under förutsättning av avslag på reservation 6

Arne Andersson i Ljung (m), Gunhild Bolander (c), Göran Allmér (m), Ivar Virgin (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 18 börjar med "Beträffande I 3/Fo 51" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Beträffande I 3/Fo 51 har utskottets överväganden lett till uppfattningen att riksdagen inte bör godkänna propositionens riktlinjer beträffande nedläggning av detta förband. Utskottet vill därvid främst peka på det olämpliga i den föreslagna beslutsordningen samt de negativa konsekvenser en nedläggning skulle medföra för stödet till frivilligverksamheten. En nedläggning som enligt många är omotiverad riskerar också medföra att förståelsen för den allmänna värnplikten minskar. Den redovisade ekonomiska beräkning som enligt propositionen motiverar en nedläggning finner utskottet inte heller övertygande. Detta innebär att riksdagen i enlighet med motionerna Fö4 (s), Fö8 (fp), Fö10 yrkande 3 (m) i denna del, Fö19 (c, vpk) och Fö23 yrkande 4 (c) i nu behandlad del bör ge regeringen till känna att regementet skall behållas.

dels att utskottets hemställan i moment 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *nedläggning av Livregementets grenadjärer I 3/Fo 51 i Örebro*

att riksdagen med avslag på propositionen och med bifall till motionerna 1989/90:Fö4, 1989/90:Fö8, 1989/90:Fö10 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Fö19 och 1989/90:Fö23 yrkande 4 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om att regementet skall behållas.

11. Nedläggning av Livregementets grenadjärer I 3/Fo 51 i Örebro (mom. 13)

Under förutsättning av avslag på reservation 7

Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 18 börjar med "Beträffande I 3/Fo 51" och slutar med "behandlad del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att försvarsområdesregementena har och i en framtida grundorganisation kommer att ha en central och viktig funktion, i enlighet med miljöpartiet de grönas partimotion Fö17. Mot denna bakgrund bör riksdagen ej godta regeringens förslag om nedläggning av I 3/Fo 51. Motionerna Fö4 (s), Fö8 (fp), Fö10 yrkande 3 (m) i denna del, Fö19 (c, vpk) och Fö23 yrkande 4 (c) i nu behandlad del bör bifallas av riksdagen till den del de förordar ett bibehållande av regementet.

dels att utskottets hemställan i moment 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *nedläggning av Livregementets grenadjärer I 3/Fo 51 i Örebro*

att riksdagen med avslag på propositionen och med anledning av motionerna 1989/90:Fö4, 1989/90:Fö8, 1989/90:Fö10 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Fö19 och 1989/90:Fö23 yrkande 4 i denna del, som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om att regementet skall behållas,

12. Nedläggning av Kronobergs regemente
I 11/Fo 16/18 i Växjö (mom. 14)

Under förutsättning av avslag på reservation 6

Arne Andersson i Ljung (m), Gunhild Bolander (c), Göran Allmér (m), Ivar Virgin (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 18 börjar med "Utskottet har" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet har vid en sammanvägning av de i propositionen, motionerna och uppvaktningarna framförda motiven för och emot en nedläggning av *I 11/Fo 16/18* funnit att övervägande skäl talar för att detta regemente inte bör läggas ned. Utskottet vill därvid främst peka på det olämpliga i den föreslagna beslutsordningen samt de negativa konsekvenser en nedläggning skulle medföra för stödet till frivilligverksamheten. En nedläggning som enligt många är omotiverad riskerar också medföra att förståelsen för den allmänna värnplikten minskar. Den redovisade ekonomiska beräkning som enligt propositionen motiverar en nedläggning finner utskottet inte heller övertygande. Därav följer att motionerna Fö1 (c), Fö5 (c), Fö10 yrkande 3 (m) i här berörd del, Fö12 (fp) och Fö23 yrkande 4 till den del det rör I 11 samt Fö25 (m) bör tillstyrkas och att riksdagen bör ge regeringen till känna att regementet skall behållas.

dels att utskottets hemställan i moment 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *nedläggning av Kronobergs regemente I 11/Fo 16/18 i Växjö*

att riksdagen med avslag på propositionen och med bifall till motionerna 1989/90:Fö1, 1989/90:Fö5, 1989/90:Fö10 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Fö12, 1989/90:Fö23 yrkande 4 i denna del och 1989/90:Fö25 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om att regementet skall behållas,

13. Nedläggning av Kronobergs regemente
I 11/Fo 16/18 i Växjö (mom. 14)

Under förutsättning av avslag på reservation 7

Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 18 börjar med "Utskottet har" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att försvarsområdesregementena har och i en framtida grundorganisation kommer att ha en central och viktig funktion, i enlighet med miljöpartiet de grönas partimotion Fö17. Mot denna bakgrund bör riksdagen ej godta regeringens förslag om nedläggning av I 11/Fo 16/18. Motionerna Fö1 (c), Fö5 (c), Fö10 yrkande 3 (m) i här berörd del, Fö12 (fp) och Fö23 yrkande 4 till den del det rör I 11 samt Fö25 (m) bör bifallas av riksdagen till den del de förordrar ett bibehållande av regementet.

dels att utskottets hemställan i moment 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *nedläggning av Kronobergs regemente I 11/Fo 16/18 i Växjö*

att riksdagen med avslag på propositionen och med anledning av motionerna 1989/90:Fö1, 1989/90:Fö5, 1989/90:Fö10 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Fö12, 1989/90:Fö23 yrkande 4 i denna del och 1989/90:Fö25 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om att regementet skall behållas,

14. Nedläggning av Bohusläns regemente I 17 i Uddevalla (mom. 15)

Under förutsättning av avslag på reservation 6

Arne Andersson i Ljung (m), Gunhild Bolander (c), Göran Allmér (m), Ivar Virgin (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 18 börjar med "I sina" och slutar med "inte bifallas" bort ha följande lydelse:

I sina slutliga överväganden i fråga om de brigadproducerande regementenas inriktning har utskottet funnit att I 17 bör behållas. Utskottet vill därvid främst peka på det olämpliga i den föreslagna beslutsordningen samt de negativa konsekvenser en nedläggning skulle medföra för stödet till frivilligverksamheten. En nedläggning som enligt många är omotiverad riskerar också medföra att förståelsen för den allmänna värnplikten minskar. Den redovisade ekonomiska beräkning som enligt propositionen motiverar en nedläggning finner utskottet inte heller övertygande. Därmed bör motion Fö10 yrkande 3 i nu berörd del (m), Fö16 (s, m, fp, c, vpk, mp) och Fö23 yrkande 4 i nu berörd del (c) bifallas och riksdagen bör ge regeringen till känna att regementet skall behållas.

dels att utskottets hemställan i moment 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *nedläggning av Bohusläns regemente I 17 i Uddevalla*

att riksdagen med avslag på propositionen och med bifall till motionerna 1989/90:Fö10 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Fö16 och 1989/90:Fö23 yrkande 4 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om att regementet skall behållas,

15. Nedläggning av Bohusläns regemente I 17 i Uddevalla (mom. 15)

1989/90:FöU3

Under förutsättning av avslag på reservation 7

Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 18 börjar med "I sina" och slutar med "inte bifallas" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att brigadproducerande regementen har och i en framtida grundorganisation kommer att ha en central och viktig funktion, i enlighet med miljöpartiet de grönas partimotion Fö17. Mot denna bakgrund bör riksdagen ej godta regeringens förslag om nedläggning av I 17. Motionerna Fö10 yrkande 3 i denna del (m), Fö16 (s, m, fp, c, vpk, mp) och Fö23 yrkande 4 i denna del (c) bör bifallas av riksdagen till den del de förordar ett bibehållande av regementet.

dels att utskottets hemställan i moment 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *nedläggning av Bohusläns regemente I 17 i Uddevalla*

att riksdagen med avslag på propositionen och med anledning av motionerna 1989/90:Fö10 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Fö16 och 1989/90:Fö23 yrkande 4 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om att regementet skall behållas,

16. Avveckling av P 6 anläggningar i Kristianstad m.m. (mom. 16)

Under förutsättning av avslag på reservation 6

Arne Andersson i Ljung (m), Gunhild Bolander (c), Göran Allmér (m), Ivar Virgin (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 18 börjar med "Beträffande P 6" och slutar med "och 2 (c)" bort ha följande lydelse:

Beträffande P 6 har utskottet funnit att riksdagen bör godkänna föreslagna riktlinjer beträffande en avveckling av anläggningen i Kristianstad med det tillägget att P 6 bör bevara sin ställning som regemente och samlokaliseras i Norra Åsum med A 3. Riksdagen bör därför avslå motion Fö24 yrkande 1 (c). Motionerna Fö10 yrkande 3 (m) i denna del, Fö11 yrkande 1 (fp), Fö23 yrkande 5 (c) och Fö24 yrkande 2 (c) överensstämmer med utskottets uppfattning och bör bifallas.

dels att utskottets hemställan i moment 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *avveckling av P 6 anläggningar i Kristianstad, m.m.*

att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motionerna 1989/90:Fö10 yrkande 3 i denna del, 1989/90:Fö11 yrkande 1, 1989/90:Fö23 yrkande 5, 1989/90:Fö24 yrkande 2 samt med avslag på motion 1989/90:Fö24 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

17. Enbrigadregementen (mom. 17)

1989/90:FöU3

Under förutsättning av avslag på reservation 6

Arne Andersson i Ljung (m), Gunhild Bolander (c), Göran Allmér (m), Ivar Virgin (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 18 börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "därför avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att det finns flera skäl som talar för att redan nu slå fast systemet med enbrigadregementen. Erfarenheterna visar att vid ett dubbelbrigadsregemente så kommer den ena brigaden att bli nerprioriterad i flera avseenden. Vidare skapas vid ett enbrigadregemente, till skillnad från vid dubbelbrigadregementet, förutsättningar för ett rationellt utnyttjande av yrkesofficerarna eftersom behoven i freds- och krigsorganisationen nära överensstämmer. Motion Fö10 yrkande 2 (m) bör därför bifallas.

dels att utskottets hemställan i moment 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *enbrigadregementen*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fö10 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

18. Kostnadsberäkningar av samlokaliseringar (mom. 19)

Under förutsättning av avslag på reservation 6

Arne Andersson i Ljung, Göran Allmér och Ivar Virgin (alla m) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 20 börjar med "Utskottet har" och slutar med "inte tillstyrka" bort ha följande lydelse:

Den sammantagna effekten av en samlokalisering av förband kan inte värderas förrän det har gått åtskilliga år efter förändringen. Många faktorer påverkar efterkalkylen. Det är en grundläggande brist att investeringskostnader inte värderas annorlunda än som engångsbelopp i statsbudgeten. Som påpekas i motion Fö10 (m) ger en direktavskrivning av investeringar inte en rättvisande bild av de faktiska kostnaderna för att ta i anspråk fasta resurser.

Enligt *uskottets* mening är det påkallat att noga utvärdera de samlokaliseringar av förband som har genomförts sedan 1970. Ekonomiska beräkningar bör genomföras med redovisning enligt skilda beräkningsmetoder i fråga om kapitalkostnader. Resultaten av en sådan studie bör ligga till grund för eventuella kommande förslag om samlokalisering av militär verksamhet. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen med bifall till motion Fö10 i denna del som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *kostnadsberäkningar av samlokaliseringar* att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1989/90:Fö10 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om kostnadsberäkningar för samlokalisering av militär verksamhet.

19. Flyttning av Svea ingenjörregemente till Strängnäs (mom. 21)

Under förutsättning av avslag på reservation 7

Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 20 börjar med "Operativa skäl" och slutar med "bör avslås" bort ha följande lydelse:

Operativa skäl och beredskapsskäl talar för att allsidigt sammansatta förband kan mobilisera i varje militärområde. Ing 1 i Södertälje har ett modernt etablissemang och goda utbildningsbetingelser. I överensstämmelse med motiveringarna till motion Fö17 från miljöpartiet de gröna anser *utskottet* att Ing 1 i nuvarande etablissemang bör omvandlas till ett centrum för ingenjörutbildning. Någon flyttning till Strängnäs bör alltså inte ske. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *flytning av Svea ingenjörregemente till Strängnäs* att riksdagen med avslag på propositionen och med bifall till motion 1989/90:Fö9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

20. Nedläggning av Norrlands trängregemente och Skånska trängregementet (mom. 22 och 23)

Under förutsättning av avslag på reservation 7

Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 21 börjar med "Mot denna" och slutar med "ifrågavarande motionsyrkanden" bort ha följande lydelse:

I överensstämmelse med motiveringarna till motion Fö17 från miljöpartiet de gröna anser *utskottet* att underhållsfunktionen har så stor betydelse för landets totalförsvar att det behövs ett trängcentrum i varje militärområde. I Södra militärområdet och Nedre Norrlands militärområde bör finnas trängcentrum i Hässleholm resp. Sollefteå. T 3 och T 4 bör därför på nuvarande lokaliseringssorter behållas som självständiga enheter och ges delvis ändrade uppgifter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i momenten 22 och 23 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *nedläggning av Norrlands trängregemente* att riksdagen med avslag på propositionen samt med bifall till motionerna 1989/90:Fö14 yrkandena 1 och 2, 1989/90:Fö18 yrkande 2, 1989/90:Fö20 i denna del och 1989/90:Fö24 yrkande 3 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

23. beträffande *nedläggning av Skånska trängregementet* att riksdagen med avslag på propositionen samt med bifall till motionerna 1989/90:Fö11 yrkande 2, 1989/90:Fö20 i denna del och 1989/90:Fö24 yrkande 3 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

21. Vissa försvarsområdesmyndigheter (mom. 25)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 10 och 12

Arne Andersson i Ljung (m), Gunhild Bolander (c), Göran Allmér (m), Ivar Virgin (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 22 börjar med "Utskottets ställningstagande" och på s. 23 slutar med "i Västerås" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av utskottets ställningstagande i det föregående att I 3/Fo 51 och I 11/Fo 16/18 skall bevaras följer att regeringens förslag om inrättande av försvarsområdesstaber i Växjö och Örebro kan avslås. En sådan åtgärd blir inte nödvändig om riksdagen följer utskottet. Däremot bör propositionens förslag om upprättande av nya försvarsområdesstaber i Kalmar och Västerås fullföljas. Detta i enlighet med motionerna Fö10 yrkande 5 (m) och Fö23 yrkande 6 (c).

dels att utskottets hemställan i moment 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *vissa försvarsområdesmyndigheter* att riksdagen med avslag på propositionen och med bifall till motionerna 1989/90:Fö10 yrkande 5 och 1989/90:Fö23 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

22. Vissa försvarsområdesmyndigheter (mom. 25)

Under förutsättning av bifall till reservationerna 11 och 13

Inger Schörling (mp) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 22 börjar med "Utskottets ställningstagande" och på s. 23 slutar med "i Västerås" bort ha följande lydelse:

Utskottets ställningstagande i det föregående att I 3/Fo 51 och I 11/Fo 16/18 skall bevaras, med den inriktning som framgår av miljöpartiet de grönas partimotion Fö17, innebär att regeringens förslag om inrättande av försvarsområdesstaber i Växjö och Örebro bör avslås. En sådan åtgärd behöver inte vidtas om riksdagen följer utskottet. Däremot bör propositionens förslag om upprättande av nya försvarsområ-

desstaber i Kalmar och Västerås fullföljas med den inriktning som finns uttalad i partimotionen Fö17. Motionerna Fö10 yrkande 5 (m) och Fö23 yrkande 6 (c), bör därför bifallas till den del som de omfattar upprättande av försvarsområdesstaber i Växjö och Örebro.

dels att utskottets hemställan i moment 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *vissa försvarsområdesmyndigheter*
att riksdagen med avslag på propositionen samt med anledning av motionerna 1989/90:Fö10 yrkande 5 och 1989/90:Fö23 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,

23. Lokalisering till Strängnäs av militärområdesstaben i Mellersta militärområdet (mom. 28)

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 24 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "bör avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att de nuvarande militärområdesstaberna för Östra militärområdet och för Bergslagens militärområde är belägna i Strängnäs resp. Karlstad. I valet mellan lokaliseringsorter för den nya militärområdesstaben i Mellersta militärområdet anser utskottet att goda skäl talar för Karlstad. Skälen har utvecklats i partimotion Fö27 (vpk) och i motion Fö22 (m). Genom en lokalisering till Karlstad uppnås enligt utskottets mening både operativa och personalmässiga fördelar. Vad utskottet nu har anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *lokalisering till Strängnäs av militärområdesstaben i Mellersta militärområdet*
att riksdagen med avslag på propositionen samt med bifall till motionerna 1989/90:Fö22 yrkande 1 och 1989/90:Fö27 yrkande 2 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om lokalisering till Karlstad,

24. Lokalisering till Strängnäs av militärområdesförvaltningarnas ledningsenheter i Mellersta militärområdet (mom. 29)

Under förutsättning av bifall till reservation 23

Jan Jennehag (vpk) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 25 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "till Strängnäs" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att förvaltningarnas ledningsdelar bör lokaliseras i närheten av militärområdesstaben. För detta talar särskilt de föränd-

ringar inom underhållsfunktionen som utskottet har berört tidigare. Utskottet förordar därför alternativet Karlstad. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *lokalisering till Strängnäs av militärområdesförvaltningarnas ledningsenheter i Mellersta militärområdet* att riksdagen med avslag på propositionen och motionerna 1989/90:Fö2 och 1989/90:Fö3 samt med bifall till motionerna 1989/90:Fö7, 1989/90:Fö13, 1989/90:Fö22 yrkande 2, 1989/90:Fö23 yrkande 7 och 1989/90:Fö27 yrkande 2 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om lokalisering till Karlstad,

25. Lokalisering till Strängnäs av militärområdesförvaltningarnas ledningsenheter i Mellersta militärområdet (mom. 29)

Gunhild Bolander och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (båda c) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 25 börjar med "*Utskottet vill*" och slutar med "till Strängnäs" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att ifrågakvarande förvaltningsledningar inte behöver lokaliseras i närheten av militärområdesstaben. Om staben i enlighet med regeringens förslag lokaliseras till Strängnäs talar operativa skäl starkt för att ledningsenheterna lokaliseras till Karlstad. Enligt utskottets mening ökar därigenom uthålligheten i kris och krig. Även från personalpolitisk synpunkt är valet av Karlstad en fördel. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan i moment 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *lokalisering till Strängnäs av militärområdesförvaltningarnas ledningsenheter i Mellersta militärområdet* att riksdagen med avslag på propositionen och motionerna 1989/90:Fö2 och 1989/90:Fö3 samt med bifall till motionerna 1989/90:Fö7, 1989/90:Fö13, 1989/90:Fö22 yrkande 2, 1989/90:Fö23 yrkande 7 och 1989/90:Fö27 yrkande 2 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört om lokalisering till Karlstad,

Särskilda yttranden

1. Frivilligverksamheten

Arne Andersson i Ljung (m), Gunhild Bolander (c), Göran Allmér (m), Ivar Virgin (m) och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) anför:

Vi vill framhålla att förutsättningar för den viktiga frivilligverksamheten kommer att radikalt försämrans genom den föreslagna omstrukture-

ringen av arméns grundorganisation. Särskilt kommer nedläggningen av byderementena att ha mycket negativa följder för frivilligverksamheten i berörda län. Med hänsyn till bl.a. detta har vi i reservationer föreslagit att dessa regementen skall behållas.

Moderata samlingspartiets och centerpartiets positiva syn på frivilligverksamheten framgår av motion Fö10 (m) och Fö23 (c). Utskottets uttalande om betydelsen av de frivilliga insatserna i det svenska totalförsvaret ligger väl i linje med denna uppfattning.

2. Regionalpolitiska konsekvenser i Sollefteå

Inger Schörling (mp) anför:

Sollefteå kommun är känslig från arbetsmarknadssynpunkt. Som utskottet har anført kan en minskning av statlig eller annan verksamhet medföra problem. Den grundorganisation som föreslås i motion Fö17 från miljöpartiet de gröna innebär att Sollefteå, så vitt jag kan se, tilldelas en utökad försvarsverksamhet genom att det inrättas ett trängcentrum för Nedre Norrland.

Jag räknar med att försvarsbeslutet 1991 kommer att påverka arméns grundorganisation i den riktning som förordas i motion Fö17 från miljöpartiet de gröna. I Sollefteå kommer — utöver ett integrerat försvarsområdesregemente — att finnas ett trängcentrum med verksamhet av stor betydelse för totalförsvaret i Nedre Norrland.

3. Förändringar beträffande arméns skolor

Inger Schörling (mp) anför:

Den sammantagna hotbilden för Sverige är sådan att den bör påverka bl.a. formerna för plikttjänstgöring och arméns grundorganisation. Det förändrade militära hotet och det starkt uppväxande hotet mot människornas livsmiljö bör — som närmare utvecklas i motion Fö17 från miljöpartiet de gröna — också inverka på arméns skolorganisation. Miljövärn bör utvecklas, läras ut och bedrivs vid militära enheter, bl.a. vid ett flertal av arméns skolor. Med tanke på samverkan med statens räddningsverk, kemikalieinspektionen m.fl. synes det lämpligt att lokalisera en arméns officersskola till Karlstad. Jag räknar med att försvarsbeslutet 1991 kommer att bejaka en sådan inriktning.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1989:403) om ändring i värnpliktslagen (1941:967)

Härigenom föreskrivs att 27 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:967) i momentets lydelse enligt lagen (1989:403) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §

1. De värnpliktigas utbildningstid

Värnpliktsutbildningen utgöres av grundutbildning och repetitionsutbildning. Repetitionsutbildningen kan utgöras av krigsförbandsövningar, särskilda övningar, fackövningar, särskilda fackövningar och mobiliseringsövningar.

A. Värnpliktig, som uttagits för utbildning vid armén, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. menig kategori G eller F minst 220 och högst 245 dagar,
2. menig kategori E minst 290 och högst 315 dagar eller, i särskilt kvalificerad befattning, minst 325 och högst 350 dagar,
3. gruppbefäl minst 290 och högst 315 dagar,
4. plutonsbefäl minst 325 och högst 360 dagar eller, i särskilt kvalificerad befattning, minst 395 och högst 450 dagar,
5. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning vid flottan, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. menig kategori G minst 385 och högst 425 dagar,
2. menig kategori F minst 325 och högst 455 dagar,
3. menig kategori E minst 505 och högst 525 dagar,
4. gruppbefäl minst 325 och högst 455 dagar,
5. plutonsbefäl minst 410 och högst 525 dagar eller, om den värnpliktige har avlagt sjökaptens- eller sjöingenjörsexamen, minst 410 och högst 455 dagar,
6. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning vid kustartilleriet, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. menig kategori G eller F minst 225 och högst 250 dagar,	1. menig kategori G eller F minst 240 och högst 265 dagar,
2. menig kategori E minst 290 och högst 315 dagar,	2. menig kategori E minst 400 och högst 425 dagar eller, i befattning i kustjägarförband, minst 290 och högst 315 dagar,
3. gruppbefäl minst 290 och högst 315 dagar,	

4. plutonsbefäl minst 380 och högst 405 dagar,	4. plutonsbefäl minst 410 och högst 435 dagar,

5. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning vid flygvapnet, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. menig kategori G eller F minst 225 och högst 250 dagar,
2. menig kategori E minst 325 och högst 350 dagar,
3. gruppbefäl minst 325 och högst 350 dagar, eller, i särskild befattning i underhålls- eller underrättelsetjänst, minst 260 och högst 300 dagar,
4. plutonsbefäl minst 335 och högst 360 dagar,
5. kompanibefäl samma tid som för plutonsbefäl samt ytterligare 90 dagar.

Värnpliktig, som uttagits för utbildning till någon av följande särskilda befattningar, skall fullgöra grundutbildning som omfattar för

1. apotekare minst 200 och högst 225 dagar,
2. läkare minst 200 och högst 225 dagar,
3. läkarassistent minst 230 och högst 255 dagar,
4. fältpräst minst 320 och högst 345 dagar,
5. personalvårdsassistent minst 320 och högst 345 dagar,
6. tekniker, vid armén minst 320 och högst 345 dagar och vid kustartilleriet minst 380 och högst 405 dagar,
6. tekniker vid armén minst 320 och högst 345 dagar,
7. systemtekniker vid flygvapnet minst 340 och högst 365 dagar,
8. meteorolog minst 340 och högst 365 dagar.

Värnpliktig, som uttagits till bevaknings- eller depåtjänst, skall fullgöra grundutbildning som omfattar vid

1. armén minst 220 och högst 245 dagar,
2. flottan minst 285 och högst 310 dagar,
3. kustartilleriet minst 285 och högst 310 dagar,
4. flygvapnet minst 310 och högst 335 dagar.

B. Värnpliktig vid armén, kustartilleriet och flygvapnet skall fullgöra högst fem och vid flottan högst två krigsförbandsövningar.

Krigsförbandsövning skall vid armén och kustartilleriet omfatta för värnpliktig i befattning för

1. menig högst 21 eller, i särskilt kvalificerad befattning för menig, högst 25 dagar,
2. gruppbefäl högst 25 dagar,
3. plutons- eller kompanibefäl högst 32 dagar.

Krigsförbandsövning skall vid flottan omfatta för värnpliktig i befattning för

1. menig högst 15 eller, i särskilt

Värnpliktig, som uttagits till bevaknings- eller depåtjänst, skall fullgöra grundutbildning som omfattar minst 220 och högst 245 dagar.

B. Värnpliktig skall fullgöra vid armén och flygvapnet högst fem, vid flottan högst två och vid kustartilleriet högst fyra krigsförbandsövningar.

Krigsförbandsövning skall vid armén omfatta för värnpliktig i befattning för

Krigsförbandsövning skall vid marinen omfatta för värnpliktig i befattning för

1. menig högst 15 eller, i särskilt

kvalificerad befattning för menig, högst 20 dagar,

kvalificerad befattning för menig eller i befattning för menig kategori E i kustjägarförband, högst 20 dagar,

2. gruppbefäl högst 20 dagar,

3. plutons- eller kompanibefäl högst 32 dagar.

Krigsförbandsövning skall vid flygvapnet omfatta för värnpliktig i befattning för

1. menig högst 15 dagar,

2. gruppbefäl högst 15 eller, i särskilt kvalificerad befattning för gruppbefäl, högst 22 dagar,

3. plutons- eller kompanibefäl högst 22 dagar.

För värnpliktig i befattning som kompanichef eller kompanikvartermästare eller i motsvarande befattning eller med uppgift som materielredogörare kan tiden för krigsförbandsövningen utsträckas till att omfatta högst två dagar utöver den tid den värnpliktige eljest skall tjänstgöra.

Krigsförbandsövningarna inom armén får delas upp på två delövningar om sammanlagt högst 23 dagar för meniga och gruppbefäl och högst 30 dagar för plutons- och kompanibefäl.

Tiden för en krigsförbandsövning får tagas i anspråk för en fackövning. En krigsförbandsövning för värnpliktig i befattning på stamstridsfartyg vid flottan får uppdelas i högst fyra delövningar.

Tiden för en krigsförbandsövning får tagas i anspråk för en fackövning.

C. Värnpliktig i befattning för plutons- eller kompanibefäl samt värnpliktig i särskilt kvalificerad befattning för menig eller gruppbefäl kan åläggas att fullgöra högst fem särskilda övningar.

Särskild övning skall omfatta högst elva dagar vid armén och marinen samt högst fyra dagar vid flygvapnet.

Värnpliktig, som vid förband skall fullgöra uppgift av särskild betydelse för genomförande av förbandets mobilisering eller som är krigsplacerad vid förband, vars mobilisering är avsedd att kunna genomföras på avsevärt kortare tid än som gäller för huvuddelen av försvarsmaktens förband, kan åläggas att fullgöra högst fem mobiliseringsövningar om sammanlagt högst åtta dagar.

Tiden för särskild övning får tagas i anspråk för särskild fackövning.

Vid flygvapnet får särskild övning uppdelas i två delövningar, om den värnpliktige medger det.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1989:402) om försök med förkortad grundutbildning av värnpliktiga

Härigenom föreskrivs att lagen (1989:402) om försök med förkortad grundutbildning av värnpliktiga skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Utän hinder av 27 § 1 mom. värnpliktslagen (1941:967) får försöksvis grundutbildningen för vissa värnpliktiga som är inkallade eller skall kallas in till grundutbildning med fastställd uttryckning senast den 31 augusti 1991 omfatta minst 150 dagar och högst 227 dagar för meniga kategori G, F och E vid armén och kategori G och F vid marinen.

Försöken får omfatta högst 5 500 värnpliktiga vid armén och högst 500 värnpliktiga vid marinen för varje utbildningsår.

Värnpliktiga som omfattas av försöken med förkortad grundutbildning och tjänstgör kortare tid än 180 dagar skall ha rätt till familjepennning eller bostadsbidrag enligt bestämmelserna i 16 § familjebidragslagen (1978:520). Därvid skall vad som i dessa bestämmelser sägs om 180 dagar i stället avse 135 dagar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

Sammanfattning	1
Propositionen	2
Motionerna	2
Bakgrund	7
Vissa övergripande frågor	8
Arméns utbildning och förbandsomsättning	9
Föredragande statsrådet	9
Utskottet	11
Arméns grundorganisation	14
Utskottet	15
Övergripande ställningstaganden	15
Brigadproducerande regementen	17
Specialtruppslag	19
Skolor m.m.	21
Försvarsområdesmyndigheter	22
Regionalpolitiska konsekvenser	23
Övrigt	23
Operativ ledning	24
Föredragande statsrådet	24
Utskottet	24
Personalkonsekvenser	25
Föredragande statsrådet	26
Utskottet	26
Vissa utbildningsfrågor inom marinen och flygvapnet	27
Utskottet	27
Vissa förmåner till värnpliktiga	28
Föredragande statsrådet	28
Utskottet	28
Granskning av planeringssystemet	28
Bakgrund	28
Föredragande statsrådet	29
Utskottet	29
Hemställan	30
Reservationer	34
Särskilda yttranden	48
Bilaga 1 Lag om ändring i lagen (1989:403) om ändring i värnpliktslagen (1941:967)	50
Bilaga 2 Lag om ändring i lagen (1989:402) om försök med förkortad grundutbildning av värnpliktiga	53